

Fotó: Czire Alpár

Napestig

• Nyár van, az az időszak, amikor a nap heve a mezőn, a kertben találja a földdel dolgozó embert, aki a mindennapi betevőt teszi mindannyiunk asztalára.

A fülledt irodákban ventilátorok alatt születnek a kimutatások, programok, e-mailek, tervek s megannyi más, a négy fal között végzett munka eredményei.

Dolgozunk. Homlokunk veritékével keressük meg kenyerünket, ahogyan azt Mózes könyvében olvashatjuk. Közben talán gyermekkorunk felhőtlen

nyaraira gondolunk, de lehet, a gondfelhős múltból kiszakadva örülünk, hogy hátunk mögé került az, ami volt.

Így volt ez régen is, amikor a kakasszó már a villa nyelénél találta a gazdát, s így van ez ma is, amikor zsúfolt reggeli villamosokon döcögünk irodánk felé. Napestig munkálkodik Isten gyermeke, amiként a Teremtő sem szűnik meg gondviselését reá árasztani. Így végezzük tennivalóinkat: munkás kezünket Ő óvja, Ő irányítja.

A tartalomból:

Kanttól a 20. századig

4

Tárgyilagosan az egyházi közelmúltról

8

A negyedik

12

Tordatúri emlékjelleg

17

Gyermeknap lélekerősítés

18

„Az ember munkába indul, és dolgozik egészen estig.” (Zsolt 104,23)

EGYHÁZUNK HÍREI

● **Május 19-én** tartották meg a szalagavató **maturandusz udvari bált** a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban. **Május 26-án elballagott a kollégium** 53 végzős diákja.

● **Május 24-én** ballagtak a **Berde Mózes Unitárius Gimnázium** 12. osztályosai. **Június 8-án** az unitárius templomban került sor a gimnázium nyolcadikosainak ünnepi évzárójára.

● **Május 30-án a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Egyháztörténeti Tanszéke *A recepta religiók évszázadai Erdélyben* címmel szervezett protestáns egyháztörténeti konferenciát**, amelyre mindhárom protestáns felekezet szakembereit hívták a szervezők. Egyházunkat Kovács Sándor teológiai tanár, Molnár Lehel levéltáros és Lakatos Sándor lelkész képviselte.

● **Június 4-én Sándor Krisztina**, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács ügyvezető elnöke **átvehette a Zrínyi Ilona-díjat Budapesten**, a Magyar Művészetért Alapítvány székhelyén. A díjat két évente osztják ki azoknak a nőknek, akik példaértékűen szolgálják magyar közösségüket.

● **Június 17-én** került sor **Gyaluban** a III. Várkert-fesztiválra. Ez alkalommal a MUE társszervezésében rajtolt a **FreedomCross terepfutóverseny**, amellyel a vallásszabadság kihirdetésének állítottak emléket. Kicsik és nagyok több kategóriában futották le az 1568 méteres, valamint a 4,7 kilométeres (3×1568 méteres) távot.

Egyházköri hírek

● **Kolozs-Tordai Egyházkör**

Az egyesült államokbeli boise-i unitárius univerzalista gyülekezet idén ünnepli *mészki testvérkapcsolatának 25. évfordulóját*. A negyedszázados évforduló alkalmából erdélyi turnéra indult a gyülekezet kórusa. *Június 6-án a kolozsvári belvárosi egyházközségben, majd*

Mészkiön, Székelyudvarhelyen és Székelykeresztúron koncerteztek.

Június 10-én Mészkiön került sor az Együtt Isten völgyében találkozóra, amelyen részt vettek a mészki gyülekezet testvéregyházközségének, a Boise Unitarian Universalist Fellowship tagjai is. Sara LaWall boise-i és Bálint Róbert Zoltán helyi lelkész tartottak kétnyelvű áhítatot a 138. zsoltár alapján, majd Oláh Mátyás kercesdi református lelkész csellójátékát, illetve a boise-iak kórusát hallgatták a jelenlevők.

Június 24–28. között egyházközségi konfirmandustábor szerveztek Szindén.

● **Magyarországi Egyházkerület**

Június 4-én Magyarúton megszervezték a konfirmandusok táborát, amelyet a nyárköszöntő istentisztelet és *Mayer Péter fotókiállításának* megnyitója egészítette ki.

Június 17-én került sor Budapesten *Kászoni József lelkész*, püspöki helynök *kibúcsúzó istentiszteletére*.

● **Marosi Egyházkör**

Június 4-én Erdőszentgyörgyön koncertezett Kátai Zoltán Tinódi-lant díjas zeneművész. Műsorában a 16–17. századi magyar régizene darabjai szerepeltek.

Június 16–17-én Jobbágyfalván a Tündér Ilona vendégházban 8. alkalommal került sor az *egyházköri konfirmandustalálkozóra*. Az eseményt a 450. emlékév jegyében szervezték, amelynek keretében a konfirmáltak ismerkedhettek, tanulhattak és játszhattak. Vasárnap záró istentiszteleten vettek részt.

● **Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör**

Május 27-én szervezték meg a helyi magyar egyházak képviselői és Hollanda Tímea, a Petőfi-program ösztöndíjasa a *III. Fogarasi Magyar Napot*. Az eseményt Török István esperes nyitotta meg.

Sepsiszentgyörgyön június 7-én nyílt meg az *Öltögető hímzőkör kiállítása*, amely június 14-ig volt látható. Az ökumenikus hímzőkört Vargyasi Melinda vezeti.

Június 7-én a szegedi Tóth Zoltán kung-fu mester, a hagyományos kínai gyógyászat oktatója könyvismertetőt és gyakorlati bemutatót tartott a sepsiszentgyörgyi egyházközség gyülekezeti termében.

*Június 8–9. között Sepsiszentgyörgyön Péterfi Zita Ágnes segédlelkész és Pál Tünde pasztorálpszichológus házassági felkészítő tevékenységsorozatot tartott *Összehangoló* címmel.*

Június 10-én tartották Sepsiszentgyörgyön a családnapot, melynek keretében sor került az iskolai vallásoktatásban részesülők és a vasárnapi iskolások évzáró istentiszteletére. Minden gyermek kapott egy-egy jubileumi puzzle-t, majd az egyházközség udvarán a gyerekeket vetélkedők, a szülőket tematikus beszélgetések várták. A családnap keretében ugyanakkor *átadták azt a két vándorbölcset is*, amellyel az egyházközség is bekapcsolódott a *Gyarapodó magyarság* mozgalomba.

● **Székelyudvarhelyi Egyházkör**

Június 17-én került sor *Homoród-szentmártonban a Nagy-Homoród-mente jubileumi hálaadó istentiszteletére*. Abásfalva, Gyepes, Homoróddaróc, Homoródjánosfalva, Homoródkeményfalva, Homoród-szentmárton, Homoródszentpál, Homoródszentpéter, Kénos, Lókod, Recsenyéd, Városfalva unitáriusai és a más felekezetű meghívottak *Kotecz József ny. lelkész* ünnepi beszédét, *Lőrinczi Levente lelkész* ifjúsági dalait, az *Eufónia kórust* és *Strausz Imre István orgonajátékát* hallgathatták meg.

● **Küküllői Egyházkör**

Május 26-án tartották *Szőkefalván* az egyházköri *közgyűlést*.

Június 21–23. között ifjúsági tábor szerveztek *Medgyesen*.

● **Székelykeresztúri Egyházkör**

Május 23-án egyházköri közgyűlést tartottak Kőrispatakon. Az egyházkör minden egyházközséget egy jubileumi emléklóval ellátott, a Magyar Kormány támogatásával készült zászlóval ajándékozott meg.

LÉLEKKENYÉR

Vallomás

Kowalsky meg a Vega dala visszhangzik fülemben: „ki van találva az eleje, a vége, / Minden úgy a jó, ahogy van, mert / Soha nem véletlen a híd ott, ahol folyó van...” Hiszem és remélem, az sem véletlen, hogy néhány évvel ezelőtt átléptem a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet küszöbét. Hiszem és remélem, nem véletlen, hogy a lelkészi szolgálat útján haladok lépésről lépésre. Hiszem és remélem, nem véletlen, hogy azt érzem, jó úton haladok.

A semmi sem véletlen érzése akkor uralkodik el lelkemen, amikor a visszaemlékezés ezüst seiyemszálán előhívom azokat a felüdítő, könnyekig megható, de meg is neveltető, megihlető történeteket, amelyeket átéltem, amelyek életem részét képezték.

Éppen ezért „mindennek megszabott ideje van” – emlékeztet a prédikátor, mert ahogy megvan az ideje a szólásnak, és megvan az ideje a hallgatásnak, úgy megvan az ideje a visszaemlékezésnek, a visszatekintésnek. E rovat által, míg e sorokat írom, most megadatott az idő, hogy felidézzem annak az útnak az eseményeit, melyek idevezettek a jelenbe.

Visszatekintve a kihűlt lábnyomainkat őrző ösvényre, minden megtett lépés arra emlékeztet, milyen szerencsés ember vagyok.

Szerencsés vagyok azért, mert olyan családba születtem, ahol arra neveltek, hogy dolgozni nem szégyen, ahol magamba szívtam és megszerettem a közös munkák jó hangulatát, amikor hangos nevetéssel köszöntöttük és engedjük nyugovóra a napot.

Milyen szerencsés vagyok, hogy olyan nagyszülők fogták meg kezemet, akiknek szemében az élet tisztaságát, egyszerűségét, szépségét

láthattam, hogy a hely, ahol felnőttem, átölelt időnként a Nemere csípősségével, máskor a távolban magasodó hegyek kékségével, a tavaszi orgona illatával, a kapunk fölött lenyugvó nap sötétén aranyló pompájával, olykor pedig a mező

„Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt.” (Préd 3,1)

látványa ölelte lelkemet, amikor a méregzöld ég felé táruló rét belekulcsolt a sötét kék ég kezébe.

Szerencsés vagyok, mert gyerekkorom óta olyan személyek vetek körül, akiknek sokat köszönhetek. Szavukra hallgatva részt vettem a nagyenyedi versmondó és népdaléneklő versenyen, hogy ott rátaláljak, ahogy az egyletesek mondani szokták, „a második családomra”. Ebbe a családba bekerülve, egymás lelkére hangolódva barátokra, szerelmekre, kritikusokra és lelkigondozókra, munkatársakra találtunk egymásban, és együtt élhettünk át mélységeket és magasságokat, együtt érezhettük a tábornüzek ropogó melegét, hallhattuk a dalok hamis és tiszta hangjait, együtt harsoghattunk világot megváltó energiával a belőlünk kitörő nevetés.

Szerencsés vagyok, mert olyan emberek terelgettek a fejlődés útján, akiknek szavai meghatározó kövei lettek életutamnak. Mert olyan emberek ölelik át lelkemet lelkükkel, akikkel jó álmodni és az álmokat megvalósítani, akikkel jó kilométereket gyalogolni, biciklizni, szaladni, játszani, akikkel jó csak úgy lenni, és lógnak a lábunkat a semmi szakadékán. Akikkel jó viccet hallgatni, nevetni vagy si-

FARKAS
IZOLDA

mán csendben lenni. Akikkel jó egyszerűen csak élni, boldognak lenni.

S mindeközben, hogy bizonygatom, hogy milyen szerencsés is vagyok, hol marad a hitem? Hát itt leírva. A sorokban, a sorok között.

Mert hiszem, hogy valahányszor arról beszélek hétköznapi nyelven, hogy milyen szerencsés vagyok, tulajdonképpen arra eszmélek rá, hogy mi mindent köszönhetek a Gondviselőnek. Tulajdonképpen mindazt, amit megemlékeztem, és azt is, ami kimaradt e sorokból, mindazt a szépet, amit láthattam, mindazt a jó és rossz tapasztalatot, amiből tanulhattam, Istentől kaptam. Minden könnyű napot és minden nehézséget. Mert hiszem, hogy mindezek nélkül ma nem az lennék, aki vagyok, és nem így élnék, ahogy az megadatott. Ezért hiszem Kowalsky meg a Vegával, hogy „ki van találva az eleje, a vége, / Minden úgy a jó, ahogy van”. Mert így, visszatekintve életem eddigi szakaszára, lelkészi szolgálatom e nyúlfarknyi hosszára, minden emlék, minden megtörtént esemény arra enged következtetni, hogy szerencsés vagyok, vagyis a Gondviselés ott működik és munkálkodik életem minden napjában, aminek gyümölcse így, visszatekintve válik igazán láthatóvá.

Tulajdonképpen ezt jelenti számomra lelkésznek lenni: megtanulni rátalálni a szépségekre a világban, meglátni a gondviselést az életben, és ezt átadni, megéreztetni és megélni másokkal is.

A modern teológia története – 1.

Kanttól a 20. századig

RÁCZ NORBERT ZSOLT

• Unitárius egyházunk négy és fél évszázados történelme a ragyogó, dinamikusan fejlődő és a megpróbáltatások alatt sínylődő korok váltakozásaként is leírható. A kezdeti időszakban tapasztalt szellemi pezsgés, számbeli gyarapodás és intézményes kialakulás után nehéz, gyakran igazságtalanul kemény, hosszú időszak következett, amit aztán a felemelkedés és megerősödés újabb korszaka váltott a 18–19. századokban. Ennek a váltakozó történelemnek a legutóbbi két szakasza a kommunista diktatúra alatti újabb romlás, majd az azt követő mostani lassú felemelkedés. Minden hullámtaréjnak van valamilyen kimagasló sajátossága, jellemzője, ami egyedivé teszi az adott időszakot. Így az első évek az intézményi kialakulással, az alapok kiásásával jellemezhető. A türelmi rendelet kihirdetése a 18. században a templom- és iskolaépítést, majd a következő évszázadban a teológiai kikristályosodást vonta maga után.

Ennek az írásnak az a célja, hogy vázolja a késő felvilágosodás és az úgynevezett modern korban lezajló teológiai fejlődés folyamatát. Ebben az időszakban jegercesedett ki ugyanis teológiai rendszerünk nagy része. Már e bevezető sorokban kénytelen vagyok ugyanakkor elismerni, hogy a folyamat részletes leírására nem vállalkozhatok. A tárgyalt időszak jóformán feltáratlan terület, a folyamatok és kölcsönhatások mátrixa pedig csak most kezd formát ölteni, ám a pontos hálózat leírásától még nagyon messze állunk. Egyelőre több az úrként tátongó kérdés, mint a kapaszkodót nyújtó válasz. Mégis – kicsit összegzőként, kicsit tájékoztatás céljával – bocsátom e sorokat az Unitárius Közlöny olvasói elé, remélve, hogy valaki más is kedvet kap a területtel való foglalatatoskodásra, így gyorsabb tempóban válik majd láthatóvá történelmünk e meghatározó időszaka.

A tárgyalt időszakban az unitárius teológia szorosan követte az Európában lezajló vallási és bölcséleti változásokat, így célszerűnek tűnik először vázolni az általános helyzetet, majd reflektálni a magyarországi, ezen belül az unitárius eseményekre és szerzőkre. Kiindulópontul Immanuel Kant vízvonalzó jellegű fellépését jelöljük meg, mint olyat, amely máig ható folyamatokat indított el. A königsbergi bölcs filozófiájának a részletes ismertetése nem célunk, csupán annak vallási, teológiai jellegével foglalkozunk, e keretből pedig csupán akkor lépünk ki, ha ez a megértéshez okvetlenül szükséges.

Kant gigászi erőfeszítést tett az empirizmus és racionalizmus egyre meddőbbé váló ellentéte feloldásáért, annak érdekében, hogy ezáltal megválaszolja az

örök emberi kérdést: mit ismerhetek igazán? Ezt célozza meg halhatatlan műve, a *Tiszta ész kritikája*, amely arra keresi a választ, hogy mi az, ami az ész számára megfejthető. A címben szereplő kritika szó itt nem a köznapi bírálatot jelöli, hanem elemzésre, vizsgálódásra utal. Kant elismeri az empiristák azon tételét, hogy a világban levő dolgok képe az érzékszervek révén jut el az emberhez, ám hozzáteszi, ezek a sajátosságok az elmének eleve adott rendszere révén rendeződnek valósággá. A dolgok lényege, az, hogy pontosan mi is a dolog maga (*Ding an Sich*), megismerhetetlen marad. A dolgok tulajdonságokkal bírnak, amelyek az érzékszervek révén eljutnak az elmébe, amely sajátos fogalmi alaprendszere révén valósággá alakítja az információkat. Ez egyben azt is jelenti – ez a kanti filozófia kopernikuszi jellege –, hogy nem a külső világ, a dolgok határozzák meg az elmét, hanem az elme az, amely, transzcendentálva a jelenségeken, rendezi eleve adott racionális kategóriái révén a valóságot azzá, amiként számunkra megmutatkozik.

Kant számára az Isten-kérdés attól válik problémássá, hogy a Teremtő „jelenségei”, azaz az objektív isteni létezés *Ding an Sich*-je megfoghatatlan, azaz kiesik a pusztá ész vizsgálódási területéről. Nem tagadja az Isten létezését, de vallja, hogy pusztán észbeli törekvésekkel az Ő megismerése lehetetlen. Kant bizonyos szempontból vallásosabb, mint gondolnánk, ugyanis valódi misztikusként (ezt a jelzőt sem szokták gyakran alkalmazni rá...) az isteni létezését megóvja a tudományos, dialektikus kutakodástól, belátva, hogy ha van olyan, hogy istenismeret, akkor az másképp történik, mint a dolgok megismerése. Kortársai viszont ezt nem így látták, hanem az ő bölcséletéből újabb bizonyítékot szűrtek le arra nézve, hogy a keresztény teológia bizonyíthatatlan állításokkal operál, olyanokkal, amelyeknek nincs közük a felvilágosított ember jövőt ígérő kutatásához.

Isten létezésének szükségszerűségét máshol, mégpedig a *Gyakorlati ész kritikája* című művében viszont határozottan állítja. Azt mondja, hogy a legfőbb jó és az ebből fakadó erkölcsös cselekedet transzcendens mivolta szükségszerűvé teszi Isten létét. Okfejtése nyomán születik meg az a morális teológia, amely az erkölcsi viselkedésben, a jó megélésében látja a vallásosság lényegét.

A moralitás, mely Isten létét megköveteli, komoly hatással volt a korabeli teológiára, bár mélyreható eredményeket önmagában nem tudott felmutatni. A teológia sínylődött, a filozófia viszont pezsgő vitákat generált. Tárgyunk szempontjából látni kell, hogy a

modern teológia e két rokon területnek a kölcsönhatásában született, amely kiegészült a kicsivel későbbi comte-i pozitivistá tudományképpel. A jobb megértés érdekében először a metafizikai, majd a teológiai, végül a tudományelméleti kérdéseket tárgyalom.

Metafizikai gyökerek

A kanti metafizika népszerűvé válása maga után vonta annak kritikáját. A filozófusok számára a fő kérdés a kanti bölcselet legproblematisabb része képezte: a nehezen állítható különbség a dolgok lényege (*noumenon*), azaz maga a dolog és a jelenségek (*phaenomenon*) között. A rendszer sokaknak mesterként, nehezen elfogadhatónak, a valóságtól elrugaszkodottnak tűnt. A kor több gondolkodója azt kísérte meg, hogy a dolgok és a jelenségek kanti viszonyát, valamint az ezt megelőző problémát – a valóság és az elme viszonyát – feloldja. Ez vezetett el a német idealizmus név alatt közismertté váló filozófiai iskolához. Az első gondolkodó, aki megkísérelte feloldani a kanti kérdést, Johann Gottlieb Fichte volt, aki hatalmas tudású vitapartnerével, Friedrich Wilhelm Joseph von Schellinggel létrehozta az úgynevezett szubjektív idealista filozófiát. Az ő gondolataikat alkalmazta a német idealizmus legjelentősebb filozófusa – történetünk meghatározó szereplője –, Georg Wilhelm Friedrich Hegel az úgynevezett objektív idealizmusnak nevezett rendszer felépítésében. Nagyon leegyszerűsítve a kérdést, az idealizmus a *noumenon* és a *phaenomenon* közti különbség feloldásával kezdődik. A dolgok úgy jelennek meg az elme előtt, ahogy vannak, nincs megismerhetetlen, rejtett tartalmuk (azaz *noumenon*juk). Az elme és a világ ugyanannak a mélyebb, meghatározó törvényszerűségnek a két megjelenési módja. Ez a haladó, önmagát beteljesítő,

kibontakozó valóság, az az erő, amely folyamatosan arra vágyik, hogy realizálja magát a szellem. A szellem a tézis-antitézis-szintézis folyamata révén valósul meg. Ez a szellem megnyilvánulásának a folyamata. Az érthetőség kedvéért hadd szolgáltsak egy példát! Pál apostoltól tudjuk, hogy a keresztény embernek mindent szabad (hiszen nincs a zsidó eredetű Törvény hatalma alatt, mert nem zsidó) – ez a téziséünk. A szabadság ártó következményekkel járhat, figyelmeztet Pál – ez az antitézis. Minden szabad nekem, de nem minden használ: ez pedig a szintéziséünk. E háromlépcsős folyamat célja a fejlődés. Ahogy a korlátlan szabadságot (tézis) korlátozza az ártó tettek lehetőség (antitézis), kibontakozik a magasabb rendű szintézis, a szabadság erkölcsi alapú korlátozása. Ebből kifolyólag a keresztény ember aláveti korlátlan szabadságát egy magasabb rendű cél, a jó cselekvése hasznos voltának.

A szellem – vallotta Hegel – a történelemben nyilvánul meg, ami nemcsak az események pusztá egymásutánisága, hanem a legfőbb elv, az egyedüli létező fokozatos kibontakozása. A történelemnek tehát célja van, ami az elme és az anyag teljes szintézisében valósul meg. Ha a szellem időben kibontakozása a történelemben valósul meg, ennek helye az emberi társadalom. Éppen ezért a német idealizmus nagy hangsúlyt fektet az oktatásra, amely a szellem további szintéziseinek egyedüli lehetőségét biztosítja.

Teológiai megfontolások

Ennek a filozófiai iskolának mélyreható teológiai következményei lettek a 19. században, ám mielőtt erről rátérnénk, hadd mutassam be a bölcseleti elem mellett fejlődő teológiai eseménysort is! Térjünk vissza Kant filozófiájához, amely esetünkben olyan, mint a

Immanuel Kant

Joseph von Schelling

Johann Gottlieb Fichte

táncosok számára a kályha. Kant bölcselete elsősorban romboló hatással volt a teológiára. A felvilágosodás észben bízó gyermekei csupán újabb bizonyítékát vélték felfedezni a vallásosság megalapozhatatlan mivoltára. Gondolatmenete csupán egy utolsó érvnek számított azok számára, akik a különböző racionális iskolák nyomán távolodtak el a keresztény teológiától.

Ilyen körülmények között lépett fel a modern teológia atyja, Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher, aki korszakalkotó beszédeiben a keresztény tant egészen új alapra helyezte. Szerinte a vallásosság gyökere nem a pusztá moralitás (amint azt Kant nyomán megfogalmazták), nem is a meddő metafizika (amit a teológiai művek száraz dogmatizmusa hordozott), hanem az embernek az Istentől való függésérzése. Romantikus hangnemben szólva, Schleiermacher szerint a vallás alapja az érzés. Az embernek azon alapvető tapasztalata, hogy léte, amely kapcsolatban áll a világ minden egyes rezdülésével, okvetlenül függ a tökéletes isteni létezésétől.

A schleiermacheri tan nyomán a teológia talpalatnyi földre talált, egy pillanatra megszusszanhatott a 17. század vége óta folyamatosan rázúduló támadások viharában, és megmaradt erőit összeszedve láthatott neki annak, hogy önmagát újra meghatározza. Ebben a redefiníciós munkában jó társra talált az ébredő modernista szellemiségben.

A tudomány tárgylemezén

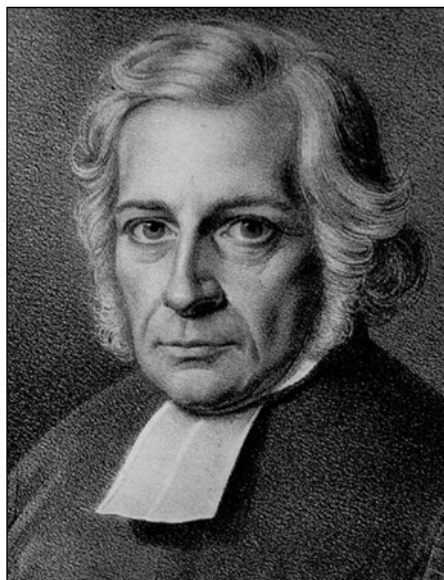
E két terület mellett ki kell emelni egy harmadikat, amely tárgyunk szempontjából szintén fontosnak bizonyul. Az európai gondolkodás első kimondott tudományfilozófusával, Auguste Comte-tal szükséges itt megismerkednünk, aki szerint az emberiség ismeretre való törekvésében három egymásra épülő fázison

megy át. Az első a teológiai fázis, amelynek az a tulajdonsága, hogy az igazságot egy természetfeletti lény – Isten – akarataként, kijelentéseként határozza meg. Ezt követi a metafizikai fázis, amelyben az emberek elvont, logikai fogalmak révén fejezik ki a vélt igazságot. A végső stáció pedig a pozitív (nem a mai közhasználat szerinti értelemben!) tudomány, amely kizárólag a megfigyelés, kísérletezés, következtetések levonása szerint határozza meg önmagát. Comte számára a természettudományok ragyogó fejlődése arra mutat, hogy léteznie kell egy magasabb rendű tudománynak, amely megmagyarázza a világ jelenségeivel foglalkozó ágazatok által még érintetlen területet (az elme, gondolkodás, kultúra stb. jelenségeit). Ő ezt a legfelsőbb szintet a szociológiában határozta meg, amely szerinte meghozza a várt eredményeket, ugyanúgy, ahogyan a fizika vagy a biológia is ragyogó fejlődést írt le.

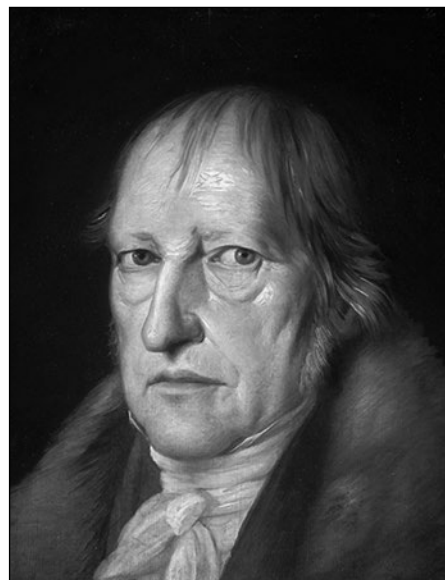
Comte materialista, realista szemlélete elborzasztotta a német tudósokat, akik úgy vélték, hogy a természettudományos gondolkodással párhuzamosan létezik egy másféle út is, amely nem az anyag szerveződési formáiból indul ki, hanem az ember belső tapasztalata szerint formálódik. Ezeket szellemtudományoknak (*Geisteswissenschaften*) nevezték el, és olyan ágazatait határozták meg, mint a logika, metafizika, hermeneutika, esztétika stb. Ebbe a körbe kérte felvételét a teológia is, amely immár szigorú tudományos eszközökkel kívánta tárgyát vizsgálni. Ennek köszönhetően a teológia önmeghatározásában is változás állt be. Míg korábban a teológia elsősorban a Bibliának bizonyos tekintéllyel felruházott hittani művek prizmáján keresztül történő értelmezését jelentette, a modernisták számára immár csak az minősült igazi teológiának, amely megfelelt bizonyos tudományos, objektív kritériumoknak is. A kultikus dogmatikai szövegektől magáig a Szentírásig minden csupán a

Auguste Comte

Friedrich D. E. Schleiermacher

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

tudományos igazság prizmáján keresztül nyert érvényességet.

A modern gondolkodásmód ebben az értelemben a felvilágosodás száraz racionalizmusára adott válaszként értendő. E racionalizmus a gépiesen ható értelemben látta az igazság forrását, ám a 19. század elejére, elsősorban a kanti filozófiának és utórezgéseinek köszönhetően, Európa gondolkodói be kellett lássák e felfogás tarthatatlanságát. A romantika rámutatott ugyanis arra, hogy az ember nem pusztán gondolkodó gép, hogy a metafora, a szimbólum, a költői nyelvezet ugyanúgy releváns igazságot hordoz, mint a deduktív racionalitás.

Az eddig elmondottakhoz még egy hozzávalót kell keverni annak érdekében, hogy az elkészülő szellemi táplálék elnyerje sajátos zamatát. Ez pedig a társadalmi, politikai tényező. A korszak nem lesz érthető anélkül, hogy ideszámítanánk az ébredő nacionalizmust is. A napóleoni háború után, elsősorban Németországban ébred új erővel a nemzeti öntudat. A klasszikus intézmények és öndefiníciós mechanizmusok helyébe lépő nacionalizmus olyan magasabb rendű társadalmi szervezőerővé vált, amely egységbe tudta kovácsolni a németiséget. A közös nyelv, a történelemben megnyilvánuló és kultúrát teremtő nemzeti karakter, a népművészet (ne feledjük, hogy ez a Grimm testvérek ideje!) olyan társadalmat formáló keretté alakult, amelynek mintája meghatározó lett az európai nemzetek számára.

Ideje immár a korábban vázolt négy nagy területet, a német idealizmust, a schleiermacheri romantikus tant, az új tudományos szemléletet és a nacionalizmust egybefonni, annak érdekében, hogy felszínre jusson a modern teológia! Nincs nehéz dolgunk, ugyanis unitárius szemek és fülek számára igencsak ismerős gondolatok szólnak hamarosan meg. A keretet a német idealizmus szellemisége biztosítja. A világ egységes rend, amelyben test és lélek, anyag és értelem, Teremtő és teremtmény ugyanannak a valóságnak különböző nevei.

A világ történelme lényegében Isten története, amint hívja, szólítja maga felé a teremtményt. Az anyag nem elvegyül az értelemmel, hanem a tudomány révén teljes összhangba kerül vele. A létezés tükörrel a lepel majd fellibben, és a végső kérdésekre a válasz megadatik. Az istenarcú ember, aki anyag és elme, szellem egyben, bizonyítéka ennek a folyamatnak. Az ő története példázza, amint az anyag értelemre lel, a szellem megnyilvánul, és a teljes szintézis, az abszolút szellem valóságosan is kibontakozik. Ennek eszköze a tudományos gondolkodás, amelynek feladata egyfelől felismerni a történelemben az ébredő szellem lenyomatát, másfelől a haladás révén lehetővé tenni ennek a megvalósulását. Természetesen a kulcs e folyamatban az oktatás és a nevelés – nem véletlenül értékelődik fel ezeknek az intézményeknek a szerepe e korban –, ami nem csak jó állampolgárokat, hanem a haladást szolgáló egyéniségeket szül.

A Magyar Unitárius Egyház 2018. évi EGYETEMES NYÁRI TÁBORAI

8–11 évesek, június 26. – július 1.

VÁRFALVI GYERMEKTÁBOR

12–14 évesek, július 2–8.

VÁRFALVI IFJÚSÁGI TÁBOR

Idén konfirmáltak, július 16–22.

KONFIRMANDUSOK MOZGÓTÁBORA

Autóbuszos kirándulások Erdély nevezetesebb unitárius helyeire és helyi tevékenységek hitmélyítő, élményteli váltakozása.

16+ évesek, július 30. – augusztus 5.

„VIA UNITARIANA” – GYALOGLÓ TÁBOR

Nyárádról, Görgeyi-havasok, Gyergyói-medence

A legendássá vált táborokat a Magyar Unitárius Egyház támogatja, ezért az egyéni hozzájárulás személyenként csak 200 lej, míg a Konfirmandusok Mozgótáborába 300 lej. A táborokba való jelentkezés feltétele az 50 lej vissza nem térítendő foglalási előleg, amelyet a lelkésznek vagy Czire Szabolcs előadó-tanácsosnak, a többit a táborba érkezéskor kell befizetni.

A felvétel a helyek beteltéig a jelentkezés sorrendjében történik. A szállításról a szülők/egyházközsek gondoskodnak.

A táborokban a nevelés, szórakozás, kreativitás, mozgás, alkotómunka és vallásos élmény egyensúlyára törekszünk.

Jelentkezni a helyi lelkésznel vagy Czire Szabolcs előadó-tanácsosnál: 0740 293 942; cziresza@yahoo.com

Bővebb leírás itt: www.unitarius.org

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztelőpoharak, kenyérosztó tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett önből készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom.

Érdeklődni a 0264 433 241-es, 0765 128 601-es, illetve a (0036)20 3168 217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE ötvösmester (Kolozsvár)

Tárgyilagosan az egyházi közelmúltról

Május 22-én osztotta ki az Erdélyi Múzeum-Egyesület a kutatói tevékenységekre vonatkozó Debüt-díjakat. Ezt a díjat idén megosztva kapta dr. Fodor János marosvásárhelyi kutató és dr. Pál János homoródszentmártoni lelkész-történész. Pál Jánossal, egyházunk 20. századi történelmének kutatójával a szerkesztő beszélgetett.

• Mit jelent ez a Debüt-díj neked?

Nem gondolkoztam el ezen igazából, de ha értékelnem kell, akkor mindenképpen pozitív visszajelzésnek tekintem a történeti munkámat illetően. Természetesen örvendek a díjnak, de akkor sem dőlt volna össze a világ, ha nem kapom meg, mivel nem a díjakért, elismerésért írok, hanem azért, hogy a múlt iránti érdeklődésemet, kíváncsiságomat kielégítem.

• Térjünk rá arra a kötetre, amelyet az EME az idén díjazott. Címe *Ellenállás, alkalmazkodás, kiszolgálás. Az Unitárius Egyház szerepkörei 1945–1965*. (Lapunk márciusi számában ismertettük is a munkát.) Hogyan keletkezett ez a szöveg? Hogy jutott el a pályázati folyamatig?

2009-ben az unitárius egyház döntéshozói úgy határoztak, hogy szükségessé vált az 1945 és 1990 között eltelt időszak eseményeinek a feltárása. Az elképzelésük szerint a kutatómunkát mindenekelőtt az egykori állambiztonsági szerv (Securitate) által termelt iratoknak az összegyűjtésével és átvizsgálásával kellett elkezdni. Ennek érdekében létrehoztak egy bizottságot, amelynek tagjai azt a feladatot kapták, hogy Bukarestben a Securitate iratait őrző levéltárban anyagot gyűjtsenek arra vonatkozóan, hogy a kommunista időszakban milyen kapcsolat állt fenn az állam és az egyház között, illetve kik voltak azok az egyházi tisztviselők, akik együttműködtek, vagy ellenkezőleg, elutasították az együttműködést a Securitatéval, illetve a kommunista rendszerrel. A kutatóbizottságba jómagamat is meghívtak, és mindaddig, amíg az érdeemben működött, részt vettem az anyaggyűjtő bukaresti kiszállásokban.

Miután kellő mennyiségű anyag gyűlt össze, a bizottság tagjai közös megegyezés alapján eldöntötték, hogy a rendelkezésünkre álló forrásoknak mely részét szeretnék feldolgozni és annak eredményeit egy tanulmányban közzétenni. Jómagam, mivel már kutattam néhány 1945 előtti témát, úgy gondoltam, hogy könnyebb lesz egy olyan forráscso-

portnak a feldolgozása – a szereplők ismerete miatt is –, amely időrendben folytonosságot képez a második világháborút megelőző időszakokkal. Így esett a választásom arra a csoportos megfigyelési dossziéra, ami lényegében két évtizednyi periódust ölel fel, és arra vonatkozik, hogy milyen módszerekkel és kiknek a személyén keresztül próbált meg a kommunista rendszer politikai rendőrségén keresztül behatolni a legfelsőbb egyházvezetésbe, továbbá miként alakult az egyház élete azt követően, hogy az állambiztonságnak sikerült informátorokat toborozni az egyházvezetés tagjai közül. Ezt a többkötetes megfigyelési iratcsomót – vállalásomnak eleget téve – egy hosszabb tanulmányban ír-

tam meg, és ez vált az egyik pillérévé a könyvemnek. Itt jegyzem meg, hogy bár a legnagyobb tárgyszerűséggel igyekeztem megírni a tanulmányt, mégis voltak olyanok, nem szakmai körökből, hanem az egyházon belülről, akik azzal vádoltak meg, hogy dolgozatom nem szakmai szempontok szerint megírt tényfeltáró munka, hanem fércmű, ami csak arra jó, hogy az egyházat befeketítem.

Visszatérve az eredeti kérdéshez, a kötetem tematikáját a Valásügyi Államtitkárságon végzett anyaggyűjtés ihlette. Amikor futólagosan átolvastam az itt gyűjtött anyagot, rögtön feltűnt az, hogy a püspöki hivatal által kibocsátott köriratoknak egy jelentős része tulajdonképpen a kommunista propagandát tükrözte. És ekkor gondolkodtam el azon, hogy érdemes volna tüzetesebben megvizsgálni azt, hogy az egyház társadalomban betöltött szerepköre miképpen alakult át 1945-öt követően. A kötetben tehát azokra a kérdésekre igyekeztem választ adni, amelyek felmerültek bennem a források olvasása, vizsgálata rendjén.

Még egy adalék a könyv születésével kapcsolatban. Mikor egy beszélgetés alkalmával közöltem Kovács Sándor egykori teológiai tanárommal azt, hogy be fogok iratkozni doktori képzésre, és hogy az egyháztársadalmi szervezetekből szeretném megírni dolgozatomat, ő azt javasolta, hogy inkább foglalkozzam a kommunista időszakkal, tekintettel a Bukarestben megkezdett kutatásokra. A tanácsot megfogadtam, és ejtettem az általam eredetileg kigondolt témát. Összefoglalva tehát: a végső impulzust Kovács Sándor adta, a módszertant pedig a források olvasása során bennem megfogalmazódott kérdések.

• A könyv tehát egy doktori tanulmányi folyamatnak a lezárása is. Segített az a pár év doktori tanulmányi időszak abban, hogy ez a könyv összeálljon?

El kellett készülnöm a dolgozattal, vagyis létrejött egy olyan szöveg-törzs, amin a későbbiekben dolgozni tudtam azt követően, hogy a kéziratot többen is átolvasták, véleményezték, pl. Buzogány Dezső vezetőtanárom, Kovács Sándor tanárom, László Márton levéltáros, Stefano Bottoni történész stb. A legtöbb szakmai segítséget – és nemcsak a kötet, hanem más munkák kapcsán is – Bárdi Nándor történésztől kaptam. Javaslati sokat segítettek abban, hogy a kötetben tárgyalt téma strukturáltan és sokrétűen legyen bemutatva. A levéltári kutatások során László Márton mellett rengeteg segítséget nyújtott egyházunk levéltárosa, Molnár Lehel is.

• A pályázathoz ajánlólevelet nyújtott neked Novák Csaba Zoltán, ő mennyiben segített neked a kutatási munkádban?

A kutatási munkában nem nyújtott segítséget, de mint a kommunista korszak egyik legavatottabb történészt, őt kértem meg arra, hogy a díjra benyújtott pályázatomban megírja az ajánlást.

• Látszik a kötet felépítésében, hogy azt komoly előtanulmányok előzték meg, hogy nem csak belepottyantál ebbe az időszakba: az alfejezetek összegzik a kommunista uralom berendezkedése előtti eseményeket, és azokat az átalakulásokat, amelyek a szovjet mintájú rendszerrel jelentkeztek.

Mivel a könyv központi témája az egyház által 1945 után betöltött szerepek bemutatása és értékelése, ezért fontosnak tartottam azt, hogy az összehasonlítás módszerét alkalmazzam, azaz részletesen ismertessem az egyháznak a kommunista rendszert megelőzően végzett munkáját, intézmény-

rendszerét és társadalmi beágyazottságát. Úgy gondoltam és gondolom ugyanis, hogy csak akkor tudjuk igazából helyesen értékelni az egyház 1945–1989 közötti időszakban betöltött szerepkörét, a totalitárius rendszer intézkedéseinek egyházra gyakorolt következményeit, ha van viszonyítási alapunk, kiindulópontunk.

A korábban végzett, 1945 előtti időszakra vonatkozó kutatásokat tehát a következtetések megfogalmazásában hasznosítottam, az összehasonlításból tűnik ugyanis ki a maga teljességében az, hogy milyen radikális változások történtek, és milyen negatív következményei voltak az egyház életére és működésére a közel fél évszázados kommunista uralomnak.

• Voltak-e olyan kutatói pillanatok, amikor valami átértékelődött benned is az időszakot illetően?

Nem. Semmi nem értékelődött át bennem, mert már ekkor teljesen világos volt előttem, hogy a kommunizmus volt az egyik legsötétebb, legaljasabb ideológia és politikai rendszer az emberiség történelmében. Tehát amit különböző forrásokból olvastam erről az időszakról, az visszaigazolta mindazt, amit erről a rendszerről tudtam. Éppen ezért mindig felháborít, amikor ezt az irtózatosságot, embertelen, lelki és testi terrorral felépített rendszert, beteg ideológiát éltetik és éljenzik. Hogy lehet ilyen ideológiát felpártolni vagy arról dicshimnuszokat zengeni?! Amitől hidegrázásom szokott lenni, az az, amikor vörös csillagokkal vagy ehhez hasonló kommunista jelképekkel futkároznak tizenévesek, akár huszonévesek is, anélkül, hogy tudnák, hogy mit jelentenek ezek a jelképek. Az azonban még jobban felháborít, amikor kiderül, hogy valaki tudatosan azonosul ezzel az ideológiával és jelképeivel.

Visszakanyarodva a kérdéshez, semmi megdöbbentő nem volt abban, amivel találkoztam, mert ele-

ve rá voltam készülve arra, hogy nem lesz felemelő lelki élmény a források olvasása.

• Egy kis zárójelt tennék: idén Marx 200. születésnapját is ünnepezték, ennek fényében hogyan látod, miért divatozik a tizen-, huszonévesek között egyként a svasztika és Che Guevara, a sarló és egyéb jelvények? Lehetséges, hogy itt valamilyenfajta ideológiai revival furcsaságai jelentkeztek, vagy egyszerűen az történik, hogy a generációk egyre inkább elkezdtek felejteni?

A nagy gond az, hogy nem is tudnak felejteni, mert nincs, amit elfelejtsenek, a mai nemzedéknek, tisztelet a kivételnek, szerintem nulla ismerete van arról, hogy mit jelent a kommunizmus vagy a nemzeti szocializmus, így, mivel nincsen tudomásuk erről, nincsen amit elfelejtsenek, nincsen ahonnan tudni, mit takarnak ezek a szörnyű ideológiák.

• Hogy látod, mi az oka ennek a hatalmas érdektelenségnek és nem tudásnak? Ahogy mondtad, hogy az sincs, amit elfelejtsenek, mert nem tudnak róla...

Szerintem több oka is van ennek a jelenségnek. Az egyik probléma, hogy a mai társadalmi viszonyok, folyamatok – például ez emberi kapcsolatok szétzúzásával – nem teszik lehetővé azt, hogy a családon belül az idősebb nemzedék átadja élettapasztalatait, élettörténeteit az ifjabb korosztálynak. A modern technika által közvetített életszemlélet, értékrend, az anyagi igények kielégítésének előtérbe helyezése szintén elvonja figyelmünket a múlt megismeréséről.

A szellemi tunyaság, közömböség visszavezethető azonban az emerről alkotott eszménykép megváltozására is. Úgy látom, hogy a modern emberképnek ma már nem feltétlen tartozéka, követelménye a szellemi és erkölcsi értékeknek a megszerzése, birtoklása.

• **Térjünk vissza a kötethez. Nagyjából mennyi időt töltöttél az archívumokban, mennyi időt igényelt, ameddig összegyűjtötted az anyagokat, és hogyan történt konkrétan ez az adatgyűjtés?**

Az anyaggyűjtés és szövegírás nem volt folyamatos, mert közben a papi szolgálatot is végeztem, plusz a vallásstanári munkát is. Amikor időm volt, akkor mentem a levéltárakba, fényképeztem, olvastam, jegyzeteltem. Bő három év biztosan volt, ami az anyaggyűjtést illeti. Menet közben igyekeztem feldolgozni az összegyűjtött anyagot és írni a szöveget. Ez nem volt a legjobb munkamódszer, mert megtörtént, hogy a már megírt részeket teljesen át kellett dolgoznom az új források felbukkanásával. Időhiány miatt nem engedhettem meg magamnak azt a fényűzést, hogy egyszer összegyűjtöm a lehető legtöbb dokumentumot, aztán majd csak ezt követően fogok hozzá annak szövegbe foglalásához.

• **Ha jól értettem, akkor igazából nem volt olyan értelemben tétje ennek a kutatómunkának, hogy valami nővumra fogsz rájönni...**

Maga a könyv nővum olyan tekintetben, hogy a témáról unitárius vonatkozásban még senki sem írt. Tudomásom szerint azonban a romániai magyar felekezetek esetében sem született az enyémhez hasonló feldolgozása ennek az időszaknak. Nővum olyan értelemben nem volt, legalábbis számomra, hogy tudtam, nem egy üdvtörténet, nem egy hősköltemény lesz az a narratíva, amit bemutatok, hanem egy küzdelmes, inkább szomorú cselekményekkel tűzdelt esemény sorozat.

• **Az egyházak és a szocializmusnak mint pártrendszernek és államvezetésnek a viszonyában van-e valami speciálisan unitárius vetület, amit érdemes**

kiemelni, ami másként történt, mint a többi egyház esetében? Nyilván a forгатókönyv mind-egyik egyház esetében ugyanaz volt: átvenni a hatalmat mindenféle lehetséges módon, és teljes mértékben ellenőrzés alá vonni az egyházi intézményeket. A könyvben utalsz arra, hogy a katolikusokkal kezdték, mivel ők voltak a legnépesebb, magyar anyanyelvűeket tömörítő egyházi intézmény.

A katolikus egyház története mindenképpen eltér a protestánsokétól. A legnagyobb és lényegében

áthidalhatatlan konfliktust az állam és az egyház között az szülte, hogy a romániai római katolikus egyház a pápa fennhatósága alá tartozott. A rendszer vezetőit ez roppant zavarta, ők ugyanis mindenképpen azt szerették volna, hogy a romániai katolikus egyház szakadjon el a pápától, és a kommunista párt irányítása, befolyása alá kerüljön. Márton Áron természetesen nem engedett ennek a törekvésnek, elfogadhatatlan volt számára az, hogy elszakadjanak a Vatikántól, vagy hogy a kommunista párt egyáltalán jogköröket vegyen át a katolikus egyháztól. A kommunista rendszer árnyoldalait természetesen az unitárius püspök, Kiss Elek is látta, de ő egyszerűen nem volt abban a pozícióban, hogy ellenálljon, szembeszegüljön, másfelől nem állt fenn az a feloldhatatlan egyházi jogi probléma sem, ami a katolikusoknál. A magyar protestáns egyházak – és nem csak ők – az összecsapás he-

lyett a kiegyezés útját választották. Megpróbálták lavírozni, taktikájuk az volt, hogy eleget tesznek az állam által előírtaknak, de ugyanakkor a lehetőségek szerint igyekeznek érdekeiket is érvényesíteni. Csendes túlélésre rendezkedtek be, ami azt jelentette, hogy mindenképpen folytatták azokat az alaptevékenységeket, amelyek szükségesek voltak ahhoz, hogy az egyház eredeti hivatását betöltve fennmaradhasson. Ilyen volt például a hitoktatás, az istentiszteletek, szertartások végzése, olyan ünnepek megszervezése, amelyek a vallásos és a nemzeti identitást erősítették és ápták. A maga módján mindenik egyház egyszerre próbált meg túlélni és hivatását betölteni.

• **A könyv címében is ez a háromfajta magatartás fogalmazódik meg, amit a szocialista államhatalom célkeresztjébe került intézmény, ember vagy szervezet tanúsíthatott.**

Igen, itt egy háromlépcsős folyamatról van szó. Az új hatalommal szemben az elején létezett egyfajta ellenállás, amíg a rendszer nem erősödött meg politikailag, addig az egyház is jóval bátrabban hallatta a hangját, aztán miután 1948-ban megtörtént a „kommunista” berendezkedés, mindenképpen alkalmazkodni kellett az erőviszonyokhoz, elkövetkezett az a periódus, amikor ki kellett szolgálni az államot, mert az egyháznak a léte, működése forgott kockán. Az események utólagos ismeretében kijelenthető, hogy az egyház akkor is fennmaradt volna, ha ellenállást tanúsít, mert végül is a kommunista állam és az egyház párharcából előbbi került ki vesztesen, a rendszer megbukott. Ezt természetesen akkor nem láthatták előre, és minden bizonnyal azon erkölcsi és gyakorlati dilemmával kellett megküzdeni egyebek mellett, hogy van-e értelme az ellenállásnak, áldozatvállalásnak, túlélhetik-e a rendszer megtorlását.

• **Én személy szerint kétlem, hogy az egyházak túléltek volna: egyrészt azért, mert az 50-es, 60-as években nem lehetett előre látni, hogy harminc év múlva megbukik a rendszer. Másrészt meg olyan szinten folyt az intézmények lefejezése, hogy akik maradtak volna, azok az egyértelmű árulók lettek volna, és ez számomra a totális felszámolódást jelenti.**

Szerintem az egyház mint intézmény megmaradt volna, mert a vallásosságot a rendszer, bármennyire is akarta, de nem tudta kiirtani az emberekből. Az biztos, hogy az ellenállók elnémították volna, és helyettük a rendszerhez hű embereket állítottak volna, mindazáltal fenntartom azon álláspontomat, hogy az unitárius egyház még a legdurvább megtorlás, beavatkozás esetében sem semmisült volna meg a már említett vallásosság miatt, másfelől pedig azért, mert az egyház az ellenállás jelképe volt azoknak a romániai magyaroknak, akik elutasították az erőteljes nacionalista érzelmekkel átítatott kommunista rendszert.

• **Ha jól értem, akkor a cím nem feltétlenül a magatartásformákat, hanem gyakorlatilag egy folyamatot, annak a lépcsőfoka-it jelenti.**

A cím egy olyan folyamatot jelöl, amely nemcsak intézményi szinten történt meg, hanem sok esetben hús-vér emberek életpályájában is. Ez a folyamat ugyanakkor a rendszerrel szembeni magatartásformák alakulását ábrázolja, nevezetesen, hogy bizonyos periódusokban bizonyos hatalmi impulzusok hatására miként alakult az intézmény vagy személy viszonya a kommunista hatalommal szemben.

• **A közeljövőben milyen terveid vannak a kutatásokat illetően? Ezek szerint az egyház huszadik századi történelmét tárod fel?**

A nagyon-nagyon közeli jövőben meg kellene jelenjen egy forráskötet, amely az 1916-os román betörést mutatja be az unitárius egyházi források alapján. Régi tervem alaposan utánajárni annak, hogy miként alakult az unitárius egyházi oktatás helyzete az 1918-as főhatalomváltás után. Itt elsősorban

az elemi oktatást szeretném megvizsgálni, mert bár meghatározó eleme volt egyházunk 20. századi életének is, mégis teljesen ismeretlen számunkra ez a kérdés.

Mindezek után visszakanyarodnék az 1965 utáni időszakhoz, amelyből van két, torzóban maradt tanulmány. Távlabbi terv tehát a '65-től '89-ig terjedő időszak feltárása.

• **A nagyon közeli múltunkkal kapcsolatban kitarat a kutatói érdeklődésed a 2000-es évekig?**

Nem tart ki: 90 után is sok érdekes dolog történt, de egyelőre az a gond, hogy majdnem semmit sem ismerünk a huszadik századi történelmünkből. Komoly alapkutatások szükségesek ahhoz, hogy egy szintézist lehessen alkotni. Ahhoz, hogy a huszadik századról egységes narratívában lehessen beszélni, rengeteg alapkutatás szükséges, azonban hogy mindez mikor és miként valósul meg, nem tudom...

• **Sok szerencsét és időt kívánok a további egyháztörténeti kutatáshoz!**

Szovátaiak Bözödön

A szovátai unitárius egyházközség életében eddig páratlan eseményre került sor folyó év május 21-én, azaz pünkösdkor, ugyanis az egyházközség tagjai látogatást tettek a bözödi gyülekezetnél. Az ötlet a bözödi, ugyanakkor szovátai beszolgáló lelkésznek köszönhető, Fazakas Lajos Levente már az év elején megfogalmazta ez irányú terveit a szovátai egyházközség tagjai felé: a két gyülekezet látogassa meg egymást a kapcsolatépítés, ismerkedés, barátkozás céljából.

A szovátai gyülekezet egy kisbusznyai egyháztaggal indult útjára, a legidősebb utazó több mint nyolcvanéves, a legfiatalabb pedig alig több mint kilenc hónapos volt.

Az utazás első megállója Bözödújfalun volt, ahol a kommunista rendszer által elsüllyesztett falvacska emlékhelyét tekintették meg. Itt a jelenleg Szovátán élő, de bözödújfalusi származású Sükösd Dénes szolgált értékes információkkal a kis csapatnak, felelevenítve a saját emlékeit is. Az emlékfal, kopjafák és a fotókiállítás megtekintése után az út folytatódott Bözöd felé, ahol a helyi kultúrotthonban várták a szovátaiakat. Ezt követően közös ünnepi istentiszteletre került sor a látványos, szép bözödi unitárius templomban, ezt követően Vass Mózes, Szovátán élő nyugalmazott lelképásztor szólt elsősorban a bözödi gyülekezetnek, kiemelte a szolgálat fontosságát, amelyet a két gyülekezet közös lel-

késze maga is gyakorol. Az istentisztelet után ugyancsak közösen vehettek részt egy díszebéden az egyházközségek tagjai. A szíves és bőséges vendéglátást követően a szovátaiak részéről Fekete Árpád nyugalmazott tanár, az egyházközség tiszteletbeli jegyzője szólalt fel. Ha a szovátai gyülekezet nem maradt volna lelkész nélkül, nem nyílt volna meg a lehetőség a lélekemelő találkozásra, nem hívhatná meg viszontlátogatásra a fürdővárosba a bözödieket – emelte ki köszöntőjében.

Az utazás megszervezéséért külön köszönet illeti a szovátai egyházközség gondnokát, Szabó Árpádot, valamint a tiszteletbeli gondnokot, Fazakas Jánost.

SZOLLÁTH-MÁTÉ HUNOR

A negyedik

NAGY-MÁTÉFI TÍMEA

• Van jó néhány olyan barátom, akinek a családi életét négy gyermek ragyogja be minden nap. Igaz, ritkán kérdeztem őket, hogy milyen érzés volt a negyedik gyermek érkezését várni, örömtelibb volt-e vagy nehezebb, mint az első három, de hiszem, hogy azoknak a családoknak, házastársaknak, akik Isten negyedik áldását is tárt karokkal, bizakodóan fogadták, valami különös boldogság lehet a birtokukban, valami csodaszerű!

Amikor hónapokkal ezelőtt a IV. Firtosi Unitárius Egyházköri Találkozó megszervezését elkezdtük, hittük a csodát, ami az elmúlt években beteljesült június második szombatján a Firtos lova alatt. Mint a kis- és nagyközösségeink közös gyermekének világra jöttét, úgy vártuk ezt a napot. Amikor már a sokadik találkozót, eseményt szervezi az ember, tudja, hogy vannak bizonyos bejáratott és jól működő formák, kerektek, lehetőségek, és van egy nagy változtatásokkal, újításokkal, meglepetésekkel tűzdelt út is.

A székelykeresztúri egyházkör közösségei és a lelkésztársak magukénak érzik ezt a találkozót, s ez bizony látható és érezhető az együttlét minden pillanatában. Valami hihetetlen családiasság, bensőségeség, természetesség hatja át az egész napot, s azt hiszem, ez a siker egyik nyitja: egyszerű és nagyszerű! Valahogy ilyennek álmodtam meg évekkkel ezelőtt...

Igyekeztünk méltó módon megemlékezni magyar unitárius vallásunk gazdag múltjáról, éppen ezért azt a lelkésztársunkat kértük fel az istentiszteleti szolgálatra, aki a legtöbb ideje szolgálja egyházunkat közülünk a körben: Jakab Zsolt újszékelyi lelkész beleszületett az unitárius egyházba, hiszen lelkészi család tagjaként első lélegzetvételétől, szavától, lépésétől tanúja volt az édesapja, családja által szolgált unitárius közösségek életének, ahogy azok is növekedésének, formálódásának, pályaválasztásának. Június 9-én ő szólt a kilátó melletti magaslatról az egybegyűlteknél személyes és közösségi unitárius életünk nehézségeiről és szépségeiről, megidézte egyháztörténelmi múltunk nagyjait, közel hozta egy pillanatra azokat az élethelyzeteket és embereket, amelyeknek és akiknek köszönhetően ma Erdély földjén unitáriusokként élhetünk, emlékezhetünk és reménykedhetünk. Szavai könnyeket csaltak elő az emlékezőkből, ugyanakkor lelkesítettek, hitet erősítettek bennünk, hogy érdemes vállalni örállói hivatásunkat ott, ahol megéljük napjainkat emberként, unitáriusként, az Isten felé vezető hithegy mászóiként.

Az általa választott énekeket László Attila, Gagy egyházközségének kántora kísérte, hihetetlen élmény volt a több mint ezer egybegyűlt emberrel együtt zenéni zsoltárainkat és himnuszainkat, s együtt fohász-

kodni Kelemen Levente lelkésztársunk gyógyulásaért!

A találkozónak több meglepetése is volt ezúttal. A felszólalások, köszöntések rendjén Lőrinczi Lajos csehétfalvi lelkész-esperes, Kovács István sepsiszentgyörgyi lelkész, a MUE közügyigazgatója, dr. Grezsa István, Magyarország kormánybiztosa, Sztolyka Zoltán rozsályi polgármester szólt az egybegyűltekhöz.

A találkozó előtt néhány nappal sikerült egyeztetni Sepsiszéki Nagy Balázssal, hogy ha teheti, jöjjön el, és hozzon magával pár bölcsőt egyházköri találkozóinkra. A Vándorbölcső programról bizonyára már olvastak, hallottak többen is: egy szép és hasznos kezdeményezés, amivel nemcsak egy-egy család gyermekáldását értékeljük, ünnepeljük, de székely-magyar megmaradásunk, pozitív jövőképünk kulcsa is

lehet. Kovács István közbenjárásával, nagy örömmel, a három bölcső hamar gazdára talált: Pálpatakan, Énlakan és Székelyudvarhelyen ring majd benne három kicsi kincs, akik nemcsak szüleiknek, szeretteiknek, de ezúton a bölcsők adományozóinak és a szélesebb székelyföldi, unitárius közösségeinknek is hirdetik: „ember, küzdj és bízva bízzál!”. Mi pedig ezentúl már nem tudunk, nem akarunk nem bízni egy naposabb jövődében!

Amikor az emlékjel állításán gondolkodtunk, Sipos László firtosváraljai lelkész ötlete bizonyult a legjobbnak: a környezetbe, a firtosi tájba való minimális beavatkozással tisztelegjünk a 450 év előtt. Megkereste a legalkalmasabb sziklakövet, amely a kilátó közelében évszázadok, talán évezredek óta tanúja az alant húzódó völgyek életének, s Albert Attila Csaba székelyszentmihályi sírkőfaragó segítségével sikerült belevéselni ünnepi évünk szimbólumait, üzenetét. Kőbe véstük hát a múltat, s sziklaerős hittel álljuk a sarat a nekünk, velünk íródó, jövődő 450 évben is!

Az első találkozók alkalmával is félezernél több ember jött el imádkozni, találkozni, mulatni, közösségi

életet élni, kirándulni a firtosi kilátóhoz, ebben az évben azonban – minden reményünket túlszárnyalva – ezernél is több ebédjegy kelt el, így a tucatnyi üstben helyben főtt finomságok pillanatok alatt elfogyva ottották a zarándokok éhségét. Nagyon hálásak vagyunk mindazoknak a szakácsoknak, segédeknek, akik a rekkenő hőség ellenére is vállalták, hogy finomabbnál finomabb falatokkal várják az érkezőket! Jó ebédhez pedig ezúttal is szólt a nóta, az élő zenés muzsika.

A finom ebéd mellett gazdag kulturális műsor volt terítéken: a Lelkes zenekar muzsikája, a Berde Mózes Unitárius Gimnázium néptáncosainak fellépése, a vargyasi unitáriusok kórusának dalai, az alsóboldogfalvi Őszirózsa nyugdíjasklub énekei, a kőrispataki Nagy Nikolett népdalcsoakra, a kobátfalvi Péterfi Mózes nótái, a székelyudvarhelyi Demeter András szavala, valamint az ez alkalomra írott dal, amelyet a Székelyudvarhelyi Belvárosi Egyházközség nőszövetsége adott elő.

A gyerekekről, fiatalokról, alkotni vágyókról sem feledkeztünk meg: óriáspuzzle, bútorfestés, színezés, korongozás várta az érdeklődőket, fáradhatatlanokat. Kicsik és nagyok sora kígyózott a bútorfestő asztala és a korondi korong körül, s hazafelé sokan vitték magukkal féltve őrzött munkáikat.

A Gondviselő ismét kegyelmes volt velünk, s a napok óta beígért eső csak késő délután érkezett meg, amikor a távolabbi falvak lakói már útnak indultak. Végtelenül hálásak vagyunk a reánk mosolygó nap melegéért, az ég kékjéért, az emberek szemében csillogó derűért, a szüntelenül érezhető áldásokért, a találkozás lehetőségéért, gazdag tartalmáért, a házigazda Firtosvárálja és Énlaka önfeláldozó unitáriusainak szorgalmáért, szeretetből fakadó cselekedeteiért, hogy napokkal a találkozó előtt és után is álltak a sarat! Adja Isten, hogy egy év múlva ugyanítt, legalább ennyien, hasonló körülmények között lássuk egymást!

Duna-nap Torockón

Június másodikán került sor Torockón az V. Duna-napra. A Duna Médiaszolgáltató szervezőcsapata tartalmas programokkal várta az érdeklődőket: a *Csillag-ösvényen* címet viselő irodalmi kiállítással, szavaltokkal, az Összetartozás koncertjével, családi programokkal, táncegyüttesek, bábosok, zenekarok fellépésével, tűzijátékkal. A Duna-nap keretében a MUE is képviseltette magát színes programokkal, előadásokkal, kicsiknek és nagyoknak szóló játékokkal. Az unitárius sarok főszervezője a helybeli egyházközség volt. A szervezőcsapat Csécs Márton torockói lelkésszel megvalósította mindazokat a terveket és elképzeléseket, amelyeket közösen fogalmaztak meg az előkészületek során. A rendezvény keretében olyan módon igyekeztek bepillantást nyújtani az egyház történetébe, érdekességeibe, hogy nem csak az unitárius felekezetűekhez szóltak programkínálatukkal. Az ODFIE képviselői, a helybeli fiatalok és a szervezők a lelkészi lak udvarán állították fel a vallásszabadság

kihirdetésének emléket állító teret, amely igazán izgalmasra, barátságosra és befogadóra sikeredett. A *Vallásszabadság Erdélyben* című kétnyelvű történeti kiállítás mellett helyet kapott az óriáskirakós és -kifestős, a Mi lenne az utolsó gondolatod? kérdés megválaszolására serkentő fal, a kívánságfa, a híres unitárius személyek portrészorozata és a nagy sikernek örvendő pihenőtér az ünnepi logóval ellátott babzsákokkal és a függőággal. A színes, hangulatos térben az előadások megkezdésére várakozók számára nagyon csábító volt a friss torockói kenyérré kent zsír és töpörtyűkrém, amelyhez Király Ferenc gondnok helyi természetű újhagymája dukált, a szomjat a friss mentás limonádé oltotta.

Miközben az emberek elfogyasztották a szeleteket, Jobbágy Júlia kolozsvári segédlelkész közvetlen hangulatban elkezdte interaktív kiállításmegnyitóját. A népes közönségnek válaszolnia kellett kérdéseire, a helyesen felelők között ajándékokat osztott ki. Ezt követte dr. Kovács Sándor teológiai tanár előadása *A vallásszabadság törvénye Erdélyben* címmel, melyet Rácz Norbert Zsolt kolozsvári lelkész *A vallásszabadság kérdése a 16–17. századi Európában* című előadása egészített ki. Végül, de nem utolsósorban Csécs Márton helyi lelkész *Jókai és az unitáriusok* című előadása következett.

A fél napig tartó, családias hangulatú rendezvény egyaránt szólt kicsikhez és nagyokhoz, ifjakhoz és idősebbekhez, unitáriusokhoz és más felekezethez tartozókhöz, magyarokhoz és más anyanyelvűekhez: mindannyian magukkal vihettek valamit az erdélyi vallásszabadság 450 éves múltjából, máig ható aktualitásából.

BÍRÓ SÁRA

Ötvenéves osztálytalálkozó

Egy nap – egy élet, avagy egynapos örömök

KUN KRIZA ILONA

• Emlékezetes esemény zajlott vasárnap, május 27-én Torockón. A több mint egyéves tervezgetés és szervezés eredményeként sikerült egybegyűjteni ötven év után az 1968-ban végzett, akkor nyolcadikos diákokat. Mintha csoda történe: előkerül a régi osztálynapló, felbukkannak évtizedek óta nem látott kedves arcok, néhányukat megismerjük hangjuk után is, átöleljük azokat, akikkel megosztottuk gyermekkorunkat vagy néha még a zsíros kenyereinket is.

Eljött az a nap, amikor szívünkéből kicsordult a sok-sok emlék, egymás szavába vágva emlegetjük egykori csínytevéseinket. Csodával határos ez az érzés, hogy nem érezzük az ötven év elteltét (csak látjuk), és mintha csak tegnap ballagtunk volna el, úgy folytattuk a beszéd fonálát. Valahol elkallódik lelkünk mélyén az öt évtized, homályba borítva mindazt, ami kellemetlen volt, és előcsalogatva azt, ami valóban érték és szép emlék. Reggel kilenckor kezdődik az osztályfőnöki óra. A nyolcvannégy éves osztályfőnök, Balázs Anna tanítónő irigylésre méltó frissességgel olvassa a naplót, hallgatja a rövidre fogott életsorsokat. Jelen van, s köszönt minket Simándi Ibolya tanító néni is, aki az elemi osztályban tanított minket. Sok minden eszünkbe jut, olyasmis is, amire évek óta nem figyeltünk. Mind meglett férfiak és életjárta asszonyok vagyunk, szomorúak és vidámak, néhányan már sajnos özvegyek. Fájdalommal nyugtázzuk, hogy az akkori osztályból kilencen már nincsenek az élők sorában. Gyorsan pereg le a rövidke óra, s mégis belefér a jelen levő huszonhárom ember életmeséje, a hiányzó Harmath Márta tanítónő szépen írott gondolatai, az egykori Májay Endre unitárius lelkész Torockóról szóló fájdalmas búcsúverse, valamint e sorok írójának *Hazakerekedünk* című verse. A megszokott rendben felállunk csoportképet készíteni, nevetgélünk és majszoljuk a finom somodi kalácsot, amely nélkül nincs torockói ünnep. Aztán a harangszó hívó szavára átvonulunk a templomba, s a hófehér áhítatban imádkozunk, megköszönve mindazt, amit az Úristen megengedett és segített az életünkben. Csécs Márton lelképásztor szép prédikációja után kegyelettel adózunk a már nem élő osztálytársak emléke előtt, és lete szünk egy-egy szál virágot az Úr asztalára. Olyan ez az egész eseménysorozat, mint egy gyöngyfűzér. Szép rendben, aprólékosan megszervezve, mintha életünkre szeretnénk tiszta gyöngyből koszorút helyezni, mintha soha meg sem szakadt volna a sor egy percig sem, mintha soha el sem váltunk volna egymástól. Az ebédre terített fehér asztalhoz már negyven-

egy ünneplő sorjázik, és jólesik a közös ebéd és a szép nótázgatás, és újra meg újra meghatódva csodálkozunk rá a gyönyörű sziklaóriásra, a Székelykőre, melynek szirtjére lassacskán fénykoronát vetít a lebu kó nap.

„Ha visszasüt a nap, holnap jó idő lesz” – mondták öregjeink. Gyönyörű, gyönyörű ez a táj, ez a vidék! Hálával gondolunk mindazokra, akik e völgykatlan ölen gondunkat viselték, tápláltak és oktattak, tanítók, szülők, rokonok, drága jó barátok. Köszönettel tartozunk Botár Gyulának, a hűséges ötletgazdának, aki (velem együtt) szervezte a találkozót, és végigjárta az osztálytársakat, személyesen kézbesítve az ízlésesen megszerkesztett és nyomtatott meghívókat, és aki lelke volt az egész rendezvénynek. Köszönjük Király Ferencnek, aki egyházunk gondnoka is, a templomban kiállított, kinagyított osztályképet. Jómagam a köteteim eladásából összegyűlt pénzüsszeget a templompadok javítására ajánlottam fel. Köszönet mindazoknak, akik komolyan vették a meghívást, és hosszú utat vállalva Budapestről, Szatmárról, Vajdahunyadról, Kolozsvárról, Miskolcra, Torockószentgyörgyről és más helységekből, nehézségeket leküzdve, más családi eseményt félretéve ezt a szép napot velünk óhajtották eltölteni. És nem utolsósorban köszönjük a jó Istennek a verőfényes szép napot, ami emelte a nap sikerét és fokozta lelkünk melegét!

Nagyon reméljük, hogy a mi életünkre is visszasüt a nap, és lesz még sok szép holnapunk és jó időnk.

Hazakerekedünk

Fenyők zúgásában őstanyáink várnak,
Hulló virágszirma maradt csak a nyárnak.
Vállam terhek alatt görnyedezik néha,
De ha lehet, jövök a régi hajlékba.
Visszavár az erdő, visszavár a szikla,
S két szemem felragyog, mint parázsló szikra,
Mikor selyembojtos, vadvirágos rétem
Üdvözölni lágyan fodrozik elébem.
Jó most itthon lenni, fészekalján lenni,
Áldott öröm s béke hazakerekedni!
Anyám háza fölött fényesebb a csillag,
Még az öreg Nap is kedvem szerint ballag.
Itthon minden tisztább, ékeesebb a szó is,
Kékebb a magas ég, fehérebb a hó is.
Igazabb az igaz, szélesebb a széles,
Melegebb a meleg, édesebb az édes!

Gyermeknap gondolatok

Könyvtárak vannak tele azzal, hogy titeket hogyan kellene neveljünk, neveljenek a szüleitek, a napközi, az iskola, a társadalom, a tanügyminisztérium, a váláserkölcsi bizottság stb. Milliók gondolják úgy, hogy nektek többre van szükségetek. Tudjátok, régi szöveg, hogy a felnőtt mindig jobban tudja, ő már átélte, ismeri az életet, s előbb vagy utóbb úgyis neki van igazza, mert ott lesz melletted, és figyel, és az első botlásodnál azt fogja mondani: én megmondtam! A felnőttek (néha én is idetartozom) mindig mindent jobban tudnak.

Mégis, amikor megszületetek, sok ezer szakkönyvet és gyermekneveléssel foglalkozó pszichológiai tanulmányt vágtatok a sarokba a nagy szemetekkel, amikor először jó anyátokra néztetek. Szólni még nem igazán tudtatok, de megmosolyogtató ügyetlenségetek egy világ száját görbítette mosolyra, amikor totyogni látott titeket kezeslábas farmerben egy macskaköves téren. Az első igazi nagy purcolásotok olyan nagy családi örömbé torkollt, hogy arra nincsenek szavak – egy hétig mindenki úgy volt boldog, hogy nem tudta, miért, s ez nektek csak egy egészséges, hosszú, pelenkaszaggató rottyogatásba került.

Ha megnézik a kicsi kori képeiteket, szülők, nagyszülők, keresztszülők, rokonok és egy világ áll nagyon okosan a kiságyatok fölött, és hasznos, nélkülözhetetlen jó tanácsokat mondanak felettetek, hogy ezt és azt kell majd nektek megtanítani, hogy ti is nagyon okosak, még okosabbak legyetek. Már a tejporban több olyan szer van, ami titeket predestinál egy felnőtt által jól kigondolt, sikeres életre. Egy egész család, sőt nemzedékek tökéletes génállományát hordozó sarj vagytok két évesen, akiktől a megváltást reméli a világ, s ha az nem is, a családotok biztosan. Ti kell beteljesítsétek a meg nem valósult álmokat, azo-

kat, amibe beletört minden felmenőtök foga. Olyan elvárások veszik körül a bölcsőtöket, hogy nem is csodálom, hogy nem akartok felnőni.

Te kell legyél majd hat évesen, aki a templomban a leghosszabb verset szavalja, aki énekel, kötélén táncol, nyelveken szól stb. Nem lesz elég a szintizes bizonyítványod, te többre vagy hivatott, te leszel az orvos, a tanár, a politikus – aki végre megmondja, amit meg és ki kell mondani, a kutató, az úrhajós, s talán a székek az autonómiát is tőled várják majd – jelentsen az bármit is, fociban csatár leszel, s egy nagy cégnél igazgató. Mert neked mindent megadnak, neked csak bizonyítani kell. Valaki mondta egy este, hogy van egy cikk, amely szerint a Wall Street milliárdosainak nagy része nem a tejport, hanem valamilyen más fehér port használ, hogy éber legyen, mert úgy pörög a világ, és annyi elvárás van benne, hogy azt csak így lehet bírni. Megijedtem, mondjuk én még tejporból se kaptam túl sokat, nemhogy láttam volna a másikat. De a világ velem vagy nélkülem is pörög, s amikor tükörbe nézek, már-már látom a rovátkákat a homlokomon, az összes meg nem valósított álmom vonalát, s megjajdek: te jó ég, lehet, egyszer én is felnövök.

Viszont nagyon sokszor van olyan, hogy ti, gyerekek, kicsik és nagyok, minden ráncot letöröltök pusztalétezetekkel, életvidámságotokkal, izgága mozgásokkal, gügyögésekkel. Ma van egy napotok, hogy mindenki újra gyereket varázsoljatok, visszadjátok szüleiteknek önmagukat. Csak gyermekésszel lehet hinni a tündérmesében, gyermekként biztosan meg lehet váltani a világot, mert ennek a világnak megváltásra van szüksége, s amint látjátok, a felnőttek időről időre elbuknak. Miért ne, lehet, hogy nektek van igazatok! Boldog gyermeknapot mindenkinek, Isten éltesen mindenkit, üdvözlöm, akit gyerektáboroztattam, s azokat is, akiket nem!

SZILÁGYI SZILAMÉR

Orgonahangverseny Torockón

Különleges és egyediségében magával ragadó orgonahangversenyen vehettünk részt május 20-án, melyet pünkösd első vasárnapján tartottak a torockói unitárius templomban.

Az első alkalommal megszervezett hangverseny nyitóalkalomként értelmezhető, hiszen a torockói egyházközség szándéka szerint minden évben megrendezésre kerül majd a pünkösd orgonahangverseny, mellyel igyekszik hagyományt teremteni.

Az orgona általában más és más jelentéstartalommal bír a köztudatban. Így gyakran képezi vita tárgyát, hogy nyújthat-e maradandó zenei élményt más hangszerekkel ellentétben, vagy csupán egyházi instrumentum, amely egyhangú bűgásával számtalanszor egy ódon templomot idéz emlékezetünkben? Nem erről az ódonságról tanúskodtak azonban a hangversenyre ellátogató hívek. Öröm volt látni, hogy nem csupán az istentiszteletekkor telik meg Torockó unitárius temploma, hanem egy ilyen jellegű nap alkalmával is.

Csécs Márton unitárius lelkész elmondása szerint a hangverseny kettős célt szolgál. Először is a zene átható ereje által közösséget építeni, másrészt pedig jótékonyági hangversenyként a begyűlt összegből az egyházközség számára egy digitális zongora vásárlása.

A hangverseny meghívott vendége dr. Strausz Imre István egyetemi adjunktus volt, aki jelenleg a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem tanára, hangszeres előadóként pedig már számos hazai és külföldi (Spanyolország, Szerbia, Olaszország, Magyarország) koncerten szerepelt. Az orgonahangverseny programja főként a barokk zeneszerzők munkásságának bemutatására fókuszált, olyan szerzők alkotásain keresztül, mint Johann Pachelbel, J. Bernhard Bach, D. Buxtehude, Tomaso Albinoni. A hangverseny ün-

nepi jellegét emelte továbbá az is, hogy ez alkalomra szerezte dr. Strausz Imre István a *Torockói harangok. Impressziók és hangulatok zenei játéka* című orgonadarabját is. A szerző a következőket írja róla: „A *Torockói harangok* impressziók és hangulatok zenei játékeként értelmezhető. A mozaikszerűen építkező zenei struktúra bizonyos emlékeket, képeket és hangulatokat igyekszik zenei úton megragadni. A darab kedves ajándék a torockói unitárius gyülekezet számára, mely azokból az élményekből táplálkozik, amelyet számos ittlétem alatt szerezhettem.”

A hangverseny igazi zenei élménnyel töltött el. Hangulatában ünnepélyességet teremtett, műsorával igazi távlatokat járhatott be a hallgatóság.

TÁLAS FERENC

Kirándulás az unitarizmus 450. évének jegyében

Három szószéki hirdetés elegendő volt ahhoz, hogy megszervezzük a brassói unitáriusok emlékkirándulását egyházunk fennállásának 450. évfordulójának évében. Bár szándékosan nem hirdettük meg a közösségi portálokon, mégis a jelentkezési határidő lejártakor örömmel állapíthattuk meg, hogy a Duna Televízió képviselőivel együtt 96 személy iratkozott fel a kirándulásra. Kissé gondot okozott a második autóbussz bérlete, de a baróti Transloc cég igazgatója segítőkészségének köszönhetően június 9-én reggel 8 órakor elindulhattunk egész napos emléktúránkra.

Első állomásunk Sepsikilyén volt, ahol megcsodálhattuk a 13. századi templomot és annak gyönyörű freskóit. Innen utunk Árkosra vezetett, ahol a helybeliek kávéval, ásványvízzel és szilvapálinkával fogadtak. A rövid felfrissülés után Bíró Attila helyi lelkész ismertette velünk Árkos múltját és jelenét, a templom és az orgona építésének történetét, majd a várfalak

megtékinzése után a Makovecz Imre által tervezett ravatalozót is megnézhettük.

Bölonben Kozma Albert tiszteletes tartott egy, az egyetemes egyházunk történelmére és János Zsigmondnak a bölöniekkal való kapcsolatára is kiterjedő előadást, majd dalárdánk jelen levő tagjai egy ének számmal örvendeztettek meg.

A baróti Party Pubban elfogyasztott közös ebéd után Vargyasra érkeztünk, ahol Ilkei Árpád tiszteletes jóvoltából megismerhettük a vargyasi templom jellegzetességeit.

Az estét Nagyajtán zártuk. Fekete Levente lelkész nagyon élvezetes előadását követően már várt ránk a helybeliek által előkészített bográcsos vacsora, amelyet nagyon jó hangulatban fogyaszthattunk el. Sajnos együttlétünk örömebe üröm vegyült: kiderült, hogy a brassói autóbussznak lejár a futamideje, ezért sietnünk kellett, hogy időben hazaérjünk. A felfokozott hangulat hazáig folytatódott, a résztvevők nagy része – a brassói szokásokhoz híven – népdalokat énekelt a hazaérkezésig.

Az egész nap hangulatát talán a legjobban az egyik református résztvevő facebookos bejegyzése adja vissza: „Nagyon szép és jó kirándulás volt, külön terápia volt, köszönjük a szervezőknek!”

Köszönet illesse Kovács István, Bíró Attila, Kozma Albert, Ilkei Árpád és Fekete Levente lelkészeket, hogy besegítettek a megszervezésbe, és szívesen fogadtak bennünket. Külön köszönet az árkosi gyülekezetnek a délelőtti fogadtatásért és a nagyajtai egyházközségnek a bogrács elkészítéséért és a szívélyes vendéglátásért.

Végezetül köszönjük a brassói unitárius egyházközségek vezetőségeinek, hogy lehetővé tették és támogatták e zarándoklat megszervezését, és a résztvevőknek a csodálatos hangulatot, mellyel hozzájárultak a nap sikeréhez.

ANDRÁSI BENEDEK

A sepsikilyéni templomban

Tordatúri emlékjelhagyás

Vannak események, amelyek hiánypótlóak. Egy ilyen rendezvényre került sor az unitárius egyház fennállásának 450 éves jubileumi évében, a tordatúri unitárius egyházközség szervezésében, június 17-én. Józán Miklós szülőfalujának unitárius templomkertjében egy terméskőben elhelyezett márványtábla emlékeztet egyházunk 26. püspökének életére és munkásságára.

Az emlékünnepélyen a szószéki szolgálatot Gyerő Dávid főjegyző végezte a 2Tim 1,3–4.6–7. versei alapján: „Hálát adok Istennek, akinek őseimhez hasonlóan tiszta lelkiismerettel szolgálok, amikor szüntelenül, éjjel és nappal megemlékezem rólad könyörgéseimben, és könnyeidre emlékezve látni kívánlak, hogy öröm töltsön el. Ezért emlékeztetlek téged, hogy éleszd fel magadban Isten kegyelmi ajándékainak tüztét... Mert nem a félelem lelkét adta nekünk Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét.” Az ünnepi szónok megidézte Józán Miklós püspök szellemiségét, ezáltal biztatta, bátorította és eligazította a ma élő unitáriusokat. Beszért a tanulni vágyó, kiváló képességű ifjúról, az oxfordi diákról, a több mint 40 évi sikeres budapesti lelkészi szolgálatról és a püspökség nehéz éveiről a második világháború alatt. Felidézte a zenéhez, az irodalomhoz és színházhoz való rendkívüli vonzódását, hogy évtizedeken át ódákat, verseket és dalszövegeket is írt. Gazdag életútjából két dolgot emelt ki: A püspök igyekezett csillapítani az egyházon belüli éles személyi ellentéteket a közösség érdekében, és megakadályozni a szélsőséges irányzatok terjedését, különösen a szélsőjobboldal rombolását az egyházi életben. Ugyanakkor gyakorolta az együttérzés, a rokonszenv és embertársai sorsával való azonosulni tudás képességét. Az ünnepi szónok így összegzett a mára vonatkozóan: „Példaadó egykori püspökünk, Józán Miklós ünnepélyén bárcsak mi is megjegyeznénk az emberséges, együttérző, józan és szerető útmutatást, bárcsak minket is az adni tudás gyönyörűsége telítene, és bárcsak a ma gondjai mellett a ma örömeire is tudnánk figyelni mi is.”

Kovács Sándor teológiai tanár előadásában Józán Miklós tanulmányairól is beszélt: az ifjú az Unitárius Teológiai Akadémián, illetve a Ferenc József Tudo-

mányegyetemen képezte magát. Vonzalma az irodalomtudomány és a szépművészetek iránt Kolozsváron kezdődött, munkássága fordításokat, szépirodalmi alkotásokat, tudományos írásokat is felölel. Lelkészi munkáját Polgárdiban kezdte, majd oxfordi tanulmányai után Torockón lelkészkedett. Ezek után neveztek ki a Budapesti Unitárius Egyházközség lelkészének. Nagyon kiegyensúlyozott, stabil és türelmes ember volt, aki 40 év alatt megháromszorozta a gyülekezet lélekszámát. Ennek több oka is volt: részint békés missziót folytatott, másfelől pedig bevonta az Erdélyből kitelepedett híveket az egyházközség életébe. A második világháború előtti évek antiszemita légkör ellenére megteremtette a lehetőséget, hogy azok a zsidók, akik ki akartak keresztelkedni, áttérhessenek az unitárius vallásra. Ő szervezte meg a 9. Duna-Tisza menti Egyházkört, melynek esperese lett, majd Tria-

non után az elszakadt magyarországi egyházrész első püspöki vikáriusa. Az 1930-as években az egyházi vezetés egy része a szélsőjobboldalra sodródott. Az ő püspökké választásával ezt lehetett volna ellensúlyozni, támogatói remélték, hogy harmonikus személyisége megteremti az egyházban is az egyensúlyt. Ez sajnos nem sikerült, az EKT belesimult a kor antiszemita ideológiájába. Az idős püspököt emiatt 1945-ben tettelesen bántalmazták, ez a megaláztatás és sérelem is hozzájárult halálához.

Az előadás után idézetek és részletek hangzottak el Józán Miklós verseiből és írásaiból, majd Bodor Rozália Piroska lelkész nő a helyiek nevében megköszönte a szolgálatokat. Rövid ünnepi műsort követően a templom előtt került sor az emlékmű leleplezésére és megkoszorúzására. Az emlékmű megáldása során kiemelttem a helyi kezdeményezés fontosságát, és idéztem a Házsongárdban található sírfeliratot: „Mi mindenütt otthon vagyunk, mi mindég hazamegyünk.” A több mint félszáz jelenlevő állófogadáson vett részt a lelkészi lakás kertjében.

Isten gazdag áldása legyen mindannyiunk és az emlékjelhagyó gyülekezet életén, amely méltó tisztelettel adózott Tordatúr neves szülöttének!

DIMÉNY JÓZSEF

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0723 515 921

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

SZERETETSZOLGÁLAT

Gyermeknap lélekerősítés

Az ember akkor tud igazán jól tenni, ha sikerül kilépnie az úgynevezett komfortzónájából. Akkor tudja igazán átérezni és lelkét felemelni a feladathoz, ha felül tud emelkedni önmagán. Így történt ez velünk is, a Gondviselés Segélyszervezet Maros megyei munkatársaival, és ennek következtében megérezhettük az önzetlen, feltétel nélküli odafigyelés lelket erősítő érzését.

Volt egy ötlet: gyermeknap alkalmából látogassunk el egy marosvásárhelyi kórházba, és énekeljünk az ott tartózkodó beteg gyermekeknek. Összeállt a csapat és a műsor, majd vásároltunk néhány léggömböt, s közben azon gondolkodtunk: vajon sikerül-e átadni azt a sok pozitív érzést, amit lelkünkben számukra tartogattunk. Volt pillanat, amikor kényelmesebb lett volna az ajtóból visszafordulni. Arra gondoltunk, hogyan fogadnak majd minket, milyen lesz a kórházi alkalmazottak viszonyulása: kitessékelnek-e vagy beengednek. Mindezen kérdések latolgatása közben saját félelmeinkkel is farkasszemet néztünk. Végül nem fordultunk vissza az ajtóból, és lám: mindenhoza beengedtek, sőt volt olyan kórterem is, ahová behívtak, s mi minden elénekelt dallal erősebbnek éreztük magunkat. Hálás tekintetek intettek búcsút mind a négy kórházi osztályon, ahová énekünkel megpróbáltunk – ha csak néhány percre is – gyermeknapot varázsolni.

Elhagyva a kórházat, arra kértem társaimat, fogalmazzák meg néhány mondatban érzéseiket, melyeknek hatása alatt ott, akkor még a beszélgetés is nehézséget okozott.

„Június 1-jén nagyon jó élményben volt részem. A Gondviselés Segélyszervezettel meglátogattuk és egy röpké kis műsorral megajándékoztuk azokat a gyerekeket, akik Marosvásárhelyen kórházban töltötték a gyermeknapot. A legjobb és egyben a legrosszabb élmény számomra az volt, amikor a leukémiás részlegre is bementünk. A jó az volt, hogy láttam a mosolyt, amit legalább pár percre az arcukra csaltunk. A rossz az, hogy közelről láttam, milyen a beteg gyermekek szenvedése. Öröömre szolgált az is, hogy román és magyar gyerekek, szülőkkel együtt élvezték az előadásainkat, sőt, voltak olyanok is, akik bekapcsolódtak. Ezért is megéri!”

(Kovács Árpád, Szentháromság)

„Csak az jár az eszemben, hogy a legnagyobb kitüntetés az életben, ha az ember ki tudja érdemelni a gyerekek bizalmát. És a legnagyobb gazemberség azal visszaélni.”

(Várad Imre, Nyárádszereda)

„Hogy miben volt más a 2018. évi gyermeknap? Mert most nem a gyerek, hanem a »felnőtt« oldalról láthat-

tam. Milyen az, amikor egy kedves szó, egy mosoly vagy egy kis dal többet ad, mint bármi más ilyenkor. Bár a fájdalmat és a boldogságot gyerekként, esetleg külsőként nem lehet érteni. Ott kell lenni, átérezni, látni. Legszebb érzés az, amikor valakinek úgy tudsz adni, hogy közben nem mérlegelsz, hogy mit fog ő ezért cserébe adni. Adsz, de amit kapsz, a mosoly és a könnyek az igazi ajándékok.”

(Mihály Beáta, Csíkfalva)

„Sok gyerekhez elmentünk, és a gyerekek arcán látni lehetett, hogy örülnek nekünk. Szomorú az, ami velük történik, de próbálunk segíteni rajtuk a magunk módján. Jó érzés másokon segíteni, különösképpen, amikor látjuk, hogy örömet okozunk nekik. Mi is nagyon élveztük, mikor egy-egy élénkebb gyerek csatlakozott az énekléshez vagy a tánchoz.”

(Bányai Roland, Csíkfalva)

„A szem a lélek tükré: erről ez alkalommal meggyőződhettem. Elindultam hittel és hálával, s amikor belenéztem nemcsak a gyerekek, hanem a szülők szemébe is, olyan leírhatatlan érzés fogott el, amelyet addig nem tudok megfogalmazni, amíg szülő nem leszek. A meglepetésnek gyógyító ereje van, láttam. A szemekben. Magyarul énekeltek, de a zene ereje elért más nemzetiségű emberek szívéhez is. Láttam. A szemekben. Hálás vagyok, hogy láthattam, és olyan új érzéseket tapasztalhattam meg, amelyeket eddig még sohasem.”

(Katona Tímea Aranka, Nyárádszentmárton)

Így történt, hogy négy kórházi osztályon és egy gyermekgyógyászati klinikán énekeltek, léggömböt ajándékoztunk, és átadtuk a gyermeknapot megelőző időszakban gyűjtött pelenkaadományokat. Hálásak vagyunk a jó Istennek, hogy képessé tett minket adni úgy, hogy közben azt érezhessük: a mi szívünk telik csordultig!

KISS ZSUZSÁNNA

NŐK VILÁGA

1568 km

És tényleg befizettem egy kirándulásra Svájcba. A kirándulást a Lupényi Unitárius Egyházközség tagjainak szervezte az ottani gyakorló segédlelkész.

– Kalandra fel! – indultam ismét az útnak. Aztán kiderült, hogy vannak Kolozsvárról, Sepsiszentgyörgyről, Székelyudvarhelyről, Marosvásárhelyről, Segesvárról, Bencéből, Kissolymosból, Szentháromságból, Vulkánból is unitáriusok.

Egy svájci kirándulás varázsa szerintem nemcsak az utazásban, a kristálytisza tavak látványában, a rohanó patakok közelségében, egy vízesés pompásan és szivárványosan csillogó permetében, a hótól sziporkázó hegycsúcsok magasságától való félelemben, a történelmi múlt emlékeinek megtekintésében, az illető ország gasztronómiájában, vagy akár a Milka ténén legendájának nyomában rejlik, hanem a kiránduló szívében és lelkében is. A 19 tagot számláló csoport (átlagéletkora 48 év) nyitott szívvel és lélekkel indult útnak a 9 napot és 8 éjszakát magába rejtő, körülbelül 4500 km-es útnak. Az út minden egyes része számomra emlékezetes marad. Ez részben annak is köszönhető, hogy végül is szinte mindenkit ismertem az útitársaim közül, s akiket akkor és ott ismerhettem meg egy kézfogás, egy pillantás, egy mosoly, egy tekintet vagy egy közös fénykép erejéig, azoknak most külön megköszönöm.

Megköszönöm a lupényi Lajcsinak és Iminek, akik társamul szegődtek mellém azon a napon. S hogy nekik köszönhetően teljesülhetett egy álmom, s oly kecses mozdulatokkal szállhattam ki a fehér hintóból, miközben Lajcsi udvariasan felém nyújtotta a kezét, akárcsak egy királynő. – Uraim! Megtisztelő volt számomra, hogy együtt kocsikázhattunk Bécs utcáin. S köszönöm a vulkáni Irénkének a meghitt társalgást

Salzburg várának teraszán, életem egyik legdrágább kávéja mellett, miközben a gyönyörű táj mindenekért kárpótolt. Amikor pedig vasárnap délután feljutottunk a gondolával a Zugspitze tetejére (2963 m), könnyes szemmel adtam hálát Istenemnek, hogy most már fizikai valóban is közelebb kerülhettem Hozzá. Mint egy medúza, úgy tapadtam rá, vagy akár egy éhes csecsemő anyja kebelére, vagy a társfüggő szerelmesek, akik egy pillanatra sem tudják elengedni egymás kezét. S hogy éreztem, ez az a pillanat, amikor nem tudok nélküle lélegezni, amikor már nem tudok nélküle élni, létezni. Hogy már úgy vagyok, mint amikor gyermekkorom vénasszonyai kezükben valami illatos, zöld színű levélkéket morzsolgatva, fekete ruhában és fejkendőben beültek vasárnaponként a hátsó templompadokba, fogatlan szájuk hangtalanul mozgott, mélyen, nagyon mélyen lehajtott fejjel, összekulcsolt kézzel, mint egy-egy szobor, csak voltak. Tudták, hogy miért. És akkor én, a modern mai vénasszony, egyszer használatos papírzseppel, szűk farmernadrágban, kapucnival és színes sállal, műfogakkal hogyan merészelek és miért esdekelek hozzád, jó Atyám, hogy küldj egy jelt, egy bizonyosságot arra nézve, hogy igenis jó úton járunk mindnyájan. S hogy unitáriusként járva a nagyvilágot tisztelünk, szeretünk és imádunk Téged. És akkor volt köztünk egy asszony, Nusika, aki történetesen római katolikus vallású, s aki másnapra átküldte a lépésszámláló eredményét: 124 735 lépés, vagyis 82,52 km kirándulónként. Amit ha megszorozunk a 19-es számmal, az eredmény felkerekítve 1568.

Az asztal lapjába kell kapaszkodnom. Öleljetek át! Megszédültem.

BENEDEK ENIKŐ

(Az írás a 2018. májusi *Unitárius Közlönyben* megjelent *Isten képmása* c. szöveg folytatása.)

Női értekezés

Április 26–29. között hatalmas lehetőségnek örvendhettem: részt vettem egy felekezeti női konferencián Horvátországban, Omisban.

A konferenciát az Európai Női Teológusok Felekezeti Konferenciája, az IKETH nevet viselő szervezet, az Interreligiöse Konferenz Europäischer Theologinnen / Interreligious Conference of European Women Theologians szervezte. A teológusnők társalgása, párbeszéde jó pár évtizede Németországban a protestáns lelkésznek és teológus nők összefogása, találkozóik és konferenciái által kezdődött. Az idei konferenciájukra kelet-európai protestáns teológusokat, lelkészket is szerettek volna vendégül látni. A kon-

ferenciáról Kali Tünde Zsófiától értesültem, aki református lelkészneként a Romániai Keresztyén Nők Ökumenikus Fórumának az elnöke. Tünde nem tudott elmenni, ezért bátorított engem a részvételre.

Mérlegeltem, és úgy éreztem, több szempontból is hatalmas lehetőség részt venni a konferencián. Egyrészt nagy lehetőséget láttam abban, hogy Kelet-Európából protestáns lelkészneként első alkalommal kapcsolódhassunk be e szerveződés, mozgalom működésébe, életébe.

Másrészt lehetőséget láttam abban, hogy ismeretsegre tegyek szert, új kapcsolatokat építsek, amelyek semmiképp sem elkülöníthetők lelkészneként, unitárius mivoltomtól. Harmadrészt vonzónak tűnt a távolról jól ismert horvátországi Split meglátogatásának lehe-

tósége, mert az attól 50 km-re fekvő Omis adott otthont a konferenciának.

Hazaérve úgy értékelem, hogy megérte bátornak lenni. Úgy láttam, az IKETH inkább ismerősökön keresztül, baráti alapon hívja táborába az érdeklődőket, az esetleges új tagokat. Ezért úgy gondolom, sok további lehetőséget adhat az ottani részvételem.

A konferencia az EWI (Economical Women's Initiative, egy közös, horvát–montenegrói–bosnyák női mozgalom, vallásilag katolikus és muszlim közösség) és az IKETH közös szervezésében valósult meg. Kis létszámú konferencia volt, alig harmincan voltunk résztvevők, ketten Stockholmból, hárman Németországból, egy Hollandiából, ketten Ausztriából, jómagam Erdélyből, a többiek az EWI tagjai voltak.

Április 26-án délután érkeztem meg. A repülőtéről Angelika Walserral utaztam együtt, aki a salzburgi egyetem etikatanára, ő volt a másnapi előadó. Vacsora után volt a megnyitó, azt követően jó hangulatú ismerkedős játékokat játszottunk.

Április 27-én délelőtt az említett Angelika Walser tartott előadást *Barátság – a felekezeti közötti találkozás erkölcsi és spirituális forrása* címmel. Ezt műhelymunka követte, amelynek keretében kiscsoportokba

rendeződve véleményt cseréltünk. Ebéd után közös bibliaolvasás volt. Kiscsoportban két szöveget tekintettünk át: egyet a Szentírásunkból (Mk 3,31–35), egyet pedig a Koránból a férfi–nő teremtettségéről. Nagyon izgalmas volt a Korán szövegét olvasni, és értelmezésére lelteni egy muszlim nőtársunk magyarázata által. Ezt újabb műhelymunka követte. Délután tartották az IKETH-közgyűlést. A vacsora után ünnepségen, koncerten és kiállítás-megnyitón vettünk részt, amelyet az EWI tízéves fennállása alkalmából szerveztek.

Április 28-án a tengerparton áhítat, meditáció volt. Reggeli után egy muszlim nő, Sehija Dedovic, az EWI tagja számolt be a szörnyűségekről, amelyeket családjával átélt Boszniából való menekülésükkor; illetve ismertette a 2000-ben Szarajevóban megalakult Nahla intézményt, amely a Boszniából menekült nők és gyerekek menhelyéül és megsegítésére szolgált. Ma már felnőttképzéseket tartanak, a nőket képezik, évente 6000 nő vesz részt a programokon. Délután Splitbe kirándultunk, vacsora után este későn értünk vissza Omisba.

Április 29-én reggel áhítat után rövid kiértékelőt tartottunk, és elbúcsúztunk egymástól.

A következő konferenciát jövő év őszére tervezik Ausztriában, szeretettel meghívtak már arra is.

Nagyon köszönöm a részvétel lehetőségét! Úgy érzem, jó nyomot tapostam ki, amelyen újra útnak indulhatunk még többben is.

TÓKÉS-BENCZE
ZSUZSÁNNA

Párbeszédben magammal

Ezzel a címmel láthattunk, hallhattunk pompás előadást a Medgyesi Unitárius Egyházközség szervezésében zajlott ökumenikus nőszövetségi találkozón. Nemcsak néztük és hallgattuk, hanem meg is éltük lelkünk minden rezdülésével. Két szenzációs nő volt meghívottunk: Kilyén Ilka színművésznő, aki őszinte, igaz kibontakozással kalauzolt el bennünket magunkba le, ahogy Reményik Sándor írja, és Nagy Gizella, aki elmondta, melyek azok a kincsek, amelyeket féltve őrizzünk.

Az előadások bejáratták velünk a lélek összes érzelmi alagútját. Hogy ne tévelyegjünk, két előadónk gondoskodó terelgetéssel mutatta az irányt.

Nagy Gizella az aktív, cselekvő női énünkről beszélt, amelyet folyamatosan a kiegész veszélyeztet. Útravalóul belopott pár tanácsot a zsebünkbe. Beszélt a rezilienciáról, a hagyományokba, szokásokba mélyre növesztett gyökerekről, a tudatos lassításról és az Istenhez való fordulásról. Ezek mind tanulható, fejleszthető képességek, nem szab korlátot nekik a kor.

Hogy a magunk felé vezető út mégse legyen olyan sötét, Kilyén Ilka balladákban csengő hangjával, énekével és szavalatával enyhítette jártunkat. A megérkezést egy ablak mutatta, lelkünk ablaka. Az, ahova a sötét lelki folyosókon talált kincseket felsorakoztatjuk. „Te mit tennél ki életed ablakába?” – csapott le ránk Gizi néni egy kérdéssel. Ha mindennapjainkban harmonikusan zsonglörködtünk, akkor egyetlen ab-

lak épphogy elegendő a rajta keresztül megpillantható életfához, a díszelgő terméseknek és a színesen nyíló muskátliknak. Ha viszont ezeket a mindennapokat „lélekrágcsálók” lepték el, akkor ideje munkának látni, és az előadáson hallottakat kamatoztatni.

Meggyőződésem, hogy a rengeteg nőtestvérem, aki jelen volt az előadáson, innen kezdve tudatosab-

ban vizsgálja önmagát. Bízok benne, hogy a sok fiatal családanya, aki a meghívásra megjelenéssel válaszolt, e találkozásról lelkiekben feltöltődve tért otthonába, és reménykedem, hogy a szervező unitárius asszonyok maroknyi csapatát elégtétellel és büszkeséggel töltötte el e kiemelkedő találkozó sikeres kimenetele.

MÁRKOS-MÁTYÁS E. ZITA

IFJÚSÁGI OLDAL

A II. OMNIUM ODFIE Sportolimpia szabályzata

A játék helyszíne, időpontja, időtartama, leírása:

A II. OMNIUM június 8–10. között zajlott Tusnádfürdőn, az Olt szorosában, a fenyvesekkel borított hegyoldalon. Csíkszék büszkesége idén az OMNIUM hangulatos helyszíne lett. A játék három napon át tartó, 10 versenyszámot magába foglaló sportolási lehetőséget biztosított az egyletes fiataloknak, a versenyszámok mellett a kreativitásukat is megcsillogtathatták.

A játékosok száma:

Az OMNIUM-on kilenc csapat mérhette össze sporttehetségét. Minden egyházközből képviselték magukat a fiatalok, emellett egy veterán csapat is összeverbuválódott, hogy elkápráztathassa a fiatal versenyzőket a sportolni nem tudással. Egy csapatban 12 fő versenyezhetett, fiúk és lányok egyaránt. A játékosokkal szurkolók is érkeztek, akik a hétvége során pomponokkal és lelkesítéssel biztatták a saját csapatukat a maximális teljesítés érdekében.

A játékosok és szurkolók mellett az olimpián a szervezői csapat is jelen volt, a bíraskodás mellett kreatív feladatokat találtak ki a versenyzők számára, akadálypályát és szakítópróbát állítottak fel. Péntek este az olimpia lángját gyújtották meg, ezzel is biztosítva a rendezvény komolyságát, sportjellegét.

A játékosra vonatkozó szabályok:

A játékosok 10 versenyszámban kellett teljesíteniük az OMNIUM Vándorkupájának elnyerése érdekében. Pénteken a csapatok bemutatkozására került sor, majd kerekasztal-beszélgetésre, amelyen Rüszt Ákos és Hegyi Attila osztották meg a teljesítménytúrák nyújtotta élményeiket, megélt kihívásaikat. A beszélgetést követően a játékosok is mesélhettek az általuk képviselt sportágakról és teljesítményükről. A szombati nap a versenyszámokról szólt, délelőtt a kézilabda-mérkőzések, az asztalitenisz-bajnokságra került sor, délután az atlétikablokk mellett métáztak, fociztak a játékosok, és teljesíthették a szakítópróbát. A számos versenyszám mellett az estét táncversennyel zártuk, majd vasárnap kora reggel az akadálypálya nehézségeit küzdhatték le a versenyzők. Reggeli után

áhítatra került sor Bálint Mihály teológiai hallgató vezetésével, majd elkezdődtek a kötélhúzás, a kézilabda és a foci elődöntői, döntői.

Pontszerzés:

Az olimpia során minden versenyszám alatt a pontszámok mutatták meg, hogy melyik csapat a legesélyesebb arra, hogy a II. OMNIUM Vándorkupáját hazavihesse. Az idei olimpián a dobogó bronzérmes fokára a VÁRDFIE csapata állhatott, akik városfalvi és székelyudvarhelyi egyletesekként a legsportszerűbben játszó csapat díját, a Fairplay-díjat is hazaviheték. Ezüstérmes lett a SZUIE, azaz a székelykeresztúri unitárius fiatalok csapata, a Vándorkupát pedig az SZBB csapat tudhatja magáénak, akik a homoródalmási egyesület képviselői.

A játékra vonatkozó szabályok:

Az OMNIUM játékának szabálya egyetlen mondatban is összefoglalható, amelyet egyetlen játékos, résztvevő, szurkoló és szervező sem szegett meg a hétvége során: *Játssz bátran.* Ez a mondat magába foglalja mindazt a hozzáállást, lelkesedést, egyletes magatartást, amely a hétvége során megmutatkozott a fiataloknál. Határt nem ismerve, közösen, csapatmunkában küzdöttek. Nem mindenki a vándorkupáért, hanem sokkal inkább egymásért, az érzésért, a háláért, hogy képes a csapat valamire. Kivétel nélkül mindenki a legeslegbátrabban játszott, köszönjük, kedves fiatalok, hogy ezt megmutattátok a szervező csapatnak, hiszen ha észrevétel nélkül is, de sokat tanulhattak tőletek. Köszönjük, hogy részesei voltatok!

BAROTHI BRIGITTA

A folytatás első része	Így ejtjük a z-t	Életet fenntartó	Newton	Becézett Ildikó	Részben ismer!	Pusztítás	Sebes	Félszeg!	Meleg évszakra jellemző	Száját nagyra nyit	Hull	Luxemburg autójele	Járás szélei!	Megőrzött emléképek összessége	
							GY								S
Névelő			Földre omlás									Telefonos üzenet			
Olló része			Egyfajta illeték									Szűk nyílás			
Sokat tanult, sok ismerete van					Üres tér! A folytatás második része			Művet megváltoztat					Nedv		
A folytatás harmadik része								Földet forgat					Áll alatti zsírpárna		
Hetente rendezett piac										24 hónap					
										A sugár jele					
Bizonyos ideje				Vakond igéje			Könnyezik					Későre			
				Svéd aprópénz								Vagonfülke			
Verem										Kálium vegyjele			Ébred		
													Tengeri fegyver		
Ipszilon		Spanyol arany													
		A szavak dzsókere								Marco Polo is ez volt					
Kérdés személyre			Félszem!											Veréb egynemű hangzó!	
			Anya társa							Olasz folyam				Talál	
Máramarosi folyó				Római első											
				ELM						Bört cserez					
Sűrűn lakott													Bogár tojása		
													Mezőgazdasági üzem		
Negyed négy!	Női hangnem					Nyugat	Nem szabad	Zamat		A magasba					A tárgy ragja
	„Beszélő” doboz									Hidrogén vegyjele					Chip mókustársa
Szigetlakó nép			Illóolajos növény											Ellenben	
			Alaktalan							Sereg				Megállni, németül (HALT)	
Szemmel érzékel				Hajat vágó											
				Szlovák, gúnyosan						Támadás					
A meglévő feltétel						Gyomnövény								Alumínium és bőr	
						Körös széle!								Kipling kígyója	
Cicero titkára volt					Zord								Svájci festő volt (Paul)		
					Ausztria autójele								Gramm		
	K														Norvégia autójele

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Bíró Sára (híroldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Nagy Henrietta (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

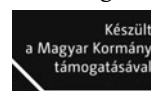
kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület, Gál György Attila**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

450 A HIT
ISTEN
AJÁNDÉKA
1568-2018

Kedves Barangolók!

Mit tennétek, ha egy szép nyári napon Jézus, a mi legjobb tanítómesterünk, egyszer csak bekopogtatna hozzátok? Talán furcsán hangzik ez a kérdés... Méghogy Jézus bekopogtasson hozzánk! Talán így érezte egykoron az a két nővér is, akikhez Jézus betért és tanította őket. Amúgy sem elképzelhetetlen egy tanítómester betoppanása tifeleitek sem. Ha arra gondolunk, hogy Jézus szava ott él bennünk, és igyekszünk tanításait betartani, vagy ha arra, hogy Isten országában barangolva minden bizonnyal itt, az oldalon vagy a Biblia olvasásakor, esetleg a vasárnapi iskolában, de időnként találkozunk vele. Ezekben a találkozásokban pedig mindig öröm van, hiszen Jézus meglep bennünket tanításaival. Tehát ha meg is lepődnétek Jézus betoppanásán, azért utána vagy azzal töltenétek az időt, hogy minden finomságot készítenétek neki, hogy a vendégszereteteteket megérezze, vagy pedig leülnétek mellé és beszélgetnétek vele. Melyik lenne a legjobb? Vagy szerintetek van olyan, hogy a legjobb?

A két lánytestvér, akiket az előbb említettem, megosztották a vendég fogadásakor a szolgálatot, vagyis inkább mindketten azt a feladatot töltötték be, amit a szívük diktált. Márta a konyhában sürgött-forgott, és Jézussal kevés időt töltött, a szavait sem volt ideje meghallgatni. Mária pedig Jézus lábaihoz ült és hallgatta őt. Mártát rossz érzéssel töltötte el a tudat, hogy a testvére, Mária, semmit nem segít neki, és arra kérte a Mestert, hogy dorgálja meg testvérét, hiszen mindent egyedül kell végeznie a háztartásban. Jézus erre meglepő választ adott Máriának. Vajon mi lehetett az? Keressétek ki Lukács tudósításából a választ! (Lukács evangéliuma 10. részében, és azon belül olvassátok el a 38–42. verseket.)

Feladvány

Szerintetek Jézus igazságos volt Mártával szemben? Ha igen, írjátok le pár mondatban, ha nem, azt is indokoljátok meg. Küldjétek be július 25-éig az unitariusgyermekoldal@gmail.com címre, hogy sorolni tudjuk a következő ajándékcsomagokat.

Nyár végén pipáld ki, amit sikerült teljesítened. X-szel jelöld, amit nem. Színezd ki a rajzot!

Az álomtól a megvalósításig

• Ha valaki szeretné megismerni Erdély egyetlen protestáns lelkészképző intézete legújabb kori történetének fontosabb eseményeit, akkor vásárolja meg dr. Rezi Elek *Megújulás* című, *Visszatekintés rektori szolgálatom tíz esztendejére a Protestáns Teológiai Intézetben* alcímet viselő, keménykötésű, 2018-ban megjelent könyvét. Így felidézheti az elmúlt évek kronológiai eseményeinek számbavételén túl azt a különös hangulatot, amire jogos büszkeséggel mondhatjuk: Istennek legyen hála, a megújulás éveit voltak!

A könyv annak a tíz évnek (2006–2016) összefoglalása, amely alatt Rezi Elek teológiai tanár a lelkészképző intézet rektora volt. A 263 oldalas kötet anyagát két fő fejezet alkotja: 1. A tízéves rektori szolgálat fontosabb területei; 2. Rektori beszédek a PTI tanévnyitó és -záró ünnepségein (2006–2016). Ezután következik a rövidítések jegyzéke, illetve az intézet akkreditációjában fontos szerepet játszó mellékleteknek a csatolása.

Az első rész 14 alfejezetet tartalmaz, és e fejezetekben nyerünk bepillantást az intézet fejlődése mögötti munka dandárjába. Olvashatunk az erdélyi protestáns lelkészképzés múltjáról, az 1948-as, erőszakosnak tűnő, de mégiscsak rengeteg áldást hozó egyesítésig, illetve az 1949. február 25-én megnyitott Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet néven 1989-ig működő, a kommunizmus éveiben is minőségi oktatásra törekvő intézet mindennapjairól.

A második alfejezetben felbukkannak az elmúlt évtized varázsszavai: ARACIS, akkreditáció, 88-as számú törvény, metodológia, minősítés stb. – itt követhetjük figyelemmel azt a hosszú és rögzös utat, aminek a végén megvalósult az, amit a szerző rektori mandátuma legfontosabb feladatának tekintett: a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet önálló, független, a fenntartó egyházak által működtetett, államilag elismert, az országos egyetemi oktatási hálózatban egyenrangú partnerként fellépő felsőoktatási intézmény!

Nagyon érdekes a negyedik és ötödik, a tanári fokozatok elismertetését tárgyaló, illetve az egyetem tanári karát számba vevő rész, ahol az olvasó az elmúlt évek erőfeszítéseivel szembesül. Ide kapcsolódik a 10. fejezet anyaga is, ami a kutatói munka stratégiáit tárgyalja, kiemelve a KPTI-nek mint önálló kiadónak a gondozásában megjelenő könyveket, illetve a *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* nevet viselő tudományos tanulmánykötet-sorozatot is.

A szerző külön fejezetben mutatja be a hallgatók önszerveződő életét, méltatva sokrétű szeretetszolgálatukat. Ezután ismerteti az egyetem könyvtárát, az infrastrukturális fejlesztéseket, illetve a KPTI által kiérdemelt rangos elismeréseket. Az utolsó, 14. alfejezet az egyetem és a fenntartó egyházak viszonyáról értekezik, és örömmel olvashatjuk, hogy a közös munkában sikerült konstruktív együttműködést kialakítani!

A kötet második nagy fejezete a Teológiai Intézetben elhangzott rektori évnyitó és évzáró beszédeket tartalmazza – 10 tanévnyitó, illetve 9 tanévzáró beszédet (azért 9-et, mert a 2016-os tanévzáró beszédet már az új rektor, dr. Kállay Dezső mondhatta el).

A krónikás ugyan rögzítette az események egy részét, de van, amit nem szoktunk leírni, ám feltétlenül meg kell említeni: a munka miatt a családtól elvett időt, az éjszakába nyúló tanácskozásokat, a hosszú bukaresti leutazásokat, a tárgyalókészséget, a kompromisszumra törekvést, a rendkívül jó intézményi hangulatot, a diákbarát, szaknyelven: proaktív attitűdöt – összefoglalva: azt a vezetési modellt, amely a rektori szolgálat tíz esztendejét jellemezte.

KOPPÁNDI BOTOND PÉTER

Andrási Benedek lelkész (Brassó), **Benedek Enikő** helyi nőszövetségi elnök (Segesvár), **Dimény József** lelkész-esperes (Alsófelsőszentmihály), **Farkas Izolda** lelkész (Sepsiszentkirály–Botfalu), **Kiss Zsuzsánna** lelkész, szeretetszolgálati munkatárs (Ikland–Nagyernye), **Koppándi Botond Péter** teológiai tanár (Kolozsvár), **Kun Kriza Ilona** ny. óvónő (Torockó), **Márkos-Mátyás E. Zita** (Medgyes), **Nagy-Mátéfi Tímea** lelkész (Énlaka), **Rácz Norbert Zsolt** lelkész (Kolozsvár), **Szilágyi Szilamér** teológiai hallgató (Kolozsvár), **Szolláth-Máté Hunor** egyházközségi jegyző (Szováta), **Tálas Ferenc** tanító (Marosvásárhely), **Tőkés-Bencze Zsuzsánna** lelkész (Gyergyószentmiklós)